

Univerzita Karlova v Praze
Přírodovědecká fakulta
katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Zbyněk Růžička

Polarizace území:
vnitřní periferie na pomezí Středočeského a Pardubického kraje

Bakalářská práce

Praha 2007

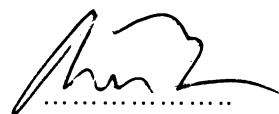
Vedoucí bakalářské práce: RNDr. Zdeněk Kučera

Práce je součástí výzkumného projektu MŠMT ČR č. 2806013 „Implementace Evropské úmluvy o krajině v intenzivně zemědělsky využívaných oblastech nesoucích stopy historických krajinářských úprav – pilotní studie Nové Dvory – Kačina“.

Děkuji svému školiteli RNDr. Zdeňku Kučerovi za trpělivost a vedení při psaní této bakalářské práce.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracovával samostatně za použití uvedené literatury a pramenů.

Dne 27.8.2007

Zbyněk Růžička

Abstrakt

Tato práce se zabývá periferními územími v rámci polarizace prostoru. V návaznosti na toto téma hodnotí a vymezuje vnitřní periferní oblasti při hranici mezi Středočeským a Pardubickým krajem. Modelové území je složeno z okresů Kolín, Kutná Hora, Chrudim a Pardubice. První část práce je věnována teoretickému vymezení a použité metodice. Druhá část následně hodnotí modelové území na úrovni okresů a na úrovni obcí. Výsledkem tohoto hodnocení je vymezení periferních oblastí v modelovém území. Součástí práce je také analýza zabývající se změnou polarizace modelového území mezi lety 1991 a 2001. Výsledek této analýzy končí zjištěním, že v rámci modelového území a za použití vybraných ukazatelů dochází k rozdílům mezi obcemi modelového území.

Klíčová slova: periferie, polarizace prostoru, Středočeský kraj, Pardubický kraj.

Abstract

This work is interested in an inner periphery in the frame of space polarisation. Close to this problematic evaluates and encloses periphery on the borderland of Středočeský and Pardubický Regions. The selected territory is compiled by districts Kolín, Kutná Hora, Chrudim and Pardubice. The first part is turned to theoretical issues and applied methodics. The second part consequently evaluates the selected territory on district and municipal level. As a result of this evaluation are delimitations of peripheral areas in the selected territory. A part of the second topic is also an analysis which is interested in changes in polarisation of the selected territory between 1991 and 2001. The Conclusions of the analysis point that polarisation turns municipalities to be more and more different among themselves since 1991 to 2001 in the selected territory.

Keywords: periphery, space polarisation, Středočeský Region, Pardubice Region.

Obsah práce

SEZNAM TABULEK OBRÁZKŮ A MAP	4
SEZNAM PŘÍLOH	5
1 ÚVOD	6
2 TEORETICKÉ VYMEZENÍ	8
3 METODICKÉ ZARÁMOVÁNÍ	11
3.1 První část metodiky	11
3.2 Druhá část metodiky.....	12
4 ANALÝZA POLARIZACE PROSTORU MODELOVÉHO ÚZEMÍ	16
4.1 Obecná charakteristika modelového území	16
4.2 Vymezení centrálních oblastí modelového území.....	23
4.3 Vymezení periferních oblastí modelového území	28
4.4 Vývoj polarizace modelového území 1991 – 2001	30
5 ZÁVĚR	34
6 POUŽITÁ LITERATURA	36
7 OSTATNÍ PRAMENY A INTERNETOVÉ ZDROJE	37
8 PŘÍLOHY	38

Seznam tabulek, obrázků a map

Tabulka 1: Administrativní uspořádání modelového území, 2005	16
Tabulka 2: Základní charakteristika sídelní struktury, okresy, modelové území, 1991, 2001.....	17
Tabulka 3: Složení populačního přírůstku, okresy, modelové území, 1991 – 2001	20
Tabulka 4: Základní charakteristika obyvatelstva modelového území, 2001	21
Tabulka 5: Vyhodnocení polarizace prostoru, modelové území, 1991 – 2001	33
Obrázek 1: Diferenciace území Česka (ČSR) podle exponovanosti.....	8
Obrázek 2: Rozmístění periferních území v krajích Česka podle Musila (1988)	9
Mapa 1: Administrativní mapa modelového území k roku 2005	18
Mapa 2: Postavení modelového území v rámci Česka k roku 2005	19
Mapa 3: Demograficko-strukturální index k roku 2001, obce v modelovém území k roku 2005.....	25
Mapa 4: Kombinace polohy obcí vůči jádru a dopravním tahům, obce v modelovém území k roku 2005	26
Mapa 5: Vymezení periferních oblastí v modelovém území k roku 2005	27
Mapa 6: Demograficko-strukturální index, rozdíl mezi roky 2001 – 1991, obce v modelovém území k roku 2005	31

Seznam příloh

Tabulka I: Hodnoty demograficko-strukturálního indexu (DSI) v roce 1991, 2001 a jejich rozdíl, obce v modelovém území 2005	48
Mapa I: Hustota zalidnění v roce 2001, obce v modelovém území k roku 2005.....	39
Mapa II: Podíl ekonomicky aktivních v roce 2001, obce v modelovém území k roku 2005	40
Mapa III: Podíl zaměstnaných v priméru v roce 2001, obce v modelovém území k roku 2005	41
Mapa IV: Podíl neobydlených domů v roce 2001, obce v modelovém území k roku 2005	42
Mapa V: Blízkost místních center, obce v modelovém území k roku 2005	43
Mapa VI: Blízkost hlavních silničních tahů, obce v modelovém území k roku 2005	44
Mapa VII: Kombinace polohy vůči centru a hlavním silničním tahům, obce v modelovém území k roku 2005	45
Mapa VIII: Výběr center a silničních tahů pro modelové území, obce v modelovém území k roku 2005.....	46
Mapa IX: Demograficko-strukturální index k roku 1991, obce v modelovém území k roku 2005	47

1 Úvod

Analýza polarizace prostoru je jednou z částí problematiky vývoje prostoru a jeho uspořádání. Problematikou polarizace prostoru se v Česku zabývalo mnoho prací (např. Musil 1988, Marada 2001, Kostić 2004, Novotná 2005).

Vývoj zájmu o zaostávající regiony se odráží ve vývoji teorií regionálního rozvoje. Například podle teorie polarizovaného vývoje lze periferie charakterizovat jako území podřízená a s malou schopností vytvářet inovace (Friedmann 1966 in Blažek, Uhlíř 2002). Částí zabývajících se mocenským postavením se zabýval i Hampl, který jednotky slabší nazývá jednotkami podřízenými (např. Hampl, Gardavský, Kühnl 1987, Hampl 2005). V dnešní době již dlouhodobě dochází k hodnocení přímo periferních území a jejich vymezení (např. Fialová 2001, Marada 2001, Pileček 2004, Novotná 2005).

Oblast zvolená k zhodnocení v rámci této práce leží v prostoru mezi Prahou a Pardubicemi. Území bylo zvoleno v návaznosti na práce, které se zabývají polarizací prostoru v blízkosti hranic Středočeského kraje např. Vanduchová (2001), Kostić (2004). Přičemž právě na jeho příkladu bychom chtěli ověřit metody, které použil ve své diplomové práci Kostić.

Studované území je tvořeno okresy Chrudim, Kolín, Kutná Hora a Pardubice. Oblast leží mezi dvěma silnými metropolitními areály a je součástí vymezení tzv. základního kříže koncentračních prostorů (Hampl, Gardavský, Kühnl 1987). Na druhou stranu Musil (1988) téměř ve stejných oblastech, na bázi jiných ukazatelů a s jiným cílem, vymezuje rozsáhlé periferní oblasti, které obepínají hranici mezi Středočeským a dnes Pardubickým krajem a také výrazně zasahují do zvoleného území.

Právě toto území mezi dvěma silně exponovanými jádry, které podle Musila (1988) na druhou stranu vykazuje známky perifernosti se stalo předmětem zájmu této práce a to i přes na první pohled určitou nesrovnatelnost a nejednotnost, vždyť součástí hodnocení je i vlastní jádrová oblast Pardubic. Avšak na tomto území by měla být polarizace území zřetelná a v časovém vývoji prokazatelná. Důvodem je přítomnost jádra a selektivnost procesu polarizace (Hampl 2001, Hampl 2005).

Cíle této bakalářské práce jsou:

1. Zhodnotit míru polarizace území ležícího mezi dvěma jádrovými oblastmi. Pokusit se zde nalézt periferní oblasti a jejich rozsah.
2. Zhodnotit změny v míře perifernosti mezi lety 1991 a 2001. Tyto roky byly zvoleny, protože v nich proběhla sčítání lidu, domů a bytů (dále jen SLDB), a tudíž zaručují dostatečnou datovou základnu. Navíc mezi těmito roky došlo k výrazným změnám celospolečenského charakteru, které přinesly změny v orientaci prostorového uspořádání společnosti (Hampl 2001, Hampl 2005).

Hlavní hypotézy byly shrnuty do dvou následujících bodů:

1. V době po období dlouhodobě trvající snahy o nivelizaci, se demokratický systém vydal směrem ke koncentračním procesům, které přinesly výrazné zvětšení rozdílů mezi regiony (Hampl 2001, Hampl 2005), a proto došlo v průběhu transformačního období ke zvýšení polarizace ve vybraném modelovém území na úrovni obcí a to mezi roky 1991 a 2001.
2. Druhá hypotéza vychází z podobné úvahy, protože pokud se zvyšují rozdíly mezi jednotlivými oblastmi, zvyšuje se i selektivnost úspěšných oblastí (Hampl 2001, Hampl 2005). Můžeme očekávat, že počet a úroveň perifernosti obcí ležících při krajské hranici mezi Středočeským a Pardubickým krajem se v čase zvyšuje a prohlubuje.

Zde je možno zmínit i teorie stádií, kdy jednotlivá stadia vývoje organizace společnosti a prostoru doprovází i střídání fází divergenčních – polarizujících a konvergenčních – nivelizujících. Příkladem může být příspěvek Havlíčka a Chromého (2001) k teorii polarizovaného vývoje území, nebo některé z teorií diskutované v práci (Blažek, Uhlíř 2002).

2 Teoretické vymezení

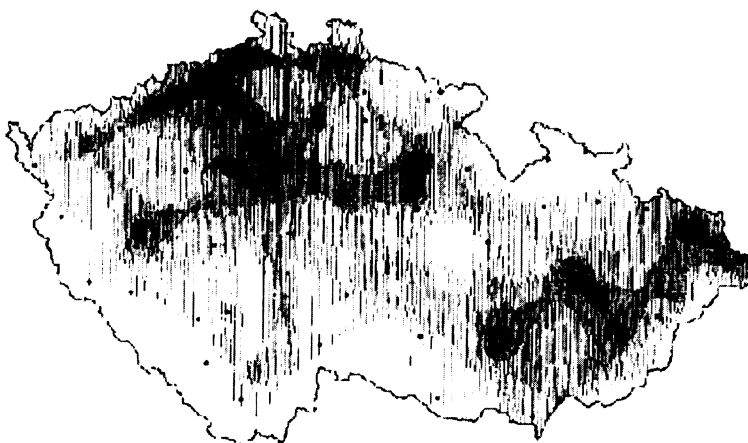
Jako první práci obšírněji se zabývající polarizací prostoru můžeme uchopit Christallerovu teorii centrálních míst. Periferie lze podle této teorie vymezen negativně, tedy jako území, která nejsou centrální (Christaller 1933 in Blažek, Uhlíř 2002).

V dalším období se již prosazují teorie, které jsou v současnosti označovány jako teorie jádro – periferie a mají za cíl popsat principy a charakteristiky vzniku méně vyspělých regionů.

Mezi ně můžeme zařadit teorie růstových pólů Perrouxe (1950 in Blažek, Uhlíř 2002) a Boudevilla (1966 in Blažek, Uhlíř 2002), teorii kumulovaných příčin vypracovanou Myrdalem (1957 in Blažek, Uhlíř 2002), nebo Hirschmanovu (1958 in Blažek, Uhlíř 2002) teorii nerovnoměrného rozvoje.

Friedmann ve své teorii polarizovaného vývoje jako první používá pojmy jádro – periferie a jasně definuje znaky jádra. Dále určuje fáze vývoje polarizace prostoru (1. preindustriální společnost, 2. jádro – periferie, 3. disperze ekonomických aktivit, 4. integrovaná ekonomika) a procesy, které vedou k dominanci jádra nad zázemím. Základními znaky jádra jsou 1) schopnost tvořit inovace a 2) koncentrace řídicích funkcí. Z toho vyplývá, že periferie má charakter zaostávajícího a podřízeného území (Friedmann 1966 in Blažek, Uhlíř 2002).

Obrázek 1: Diferenciace území Česka (ČSR) podle exponovanosti, 1980*

Pramen: Hampl, Gardavský, Kühnl 1987.

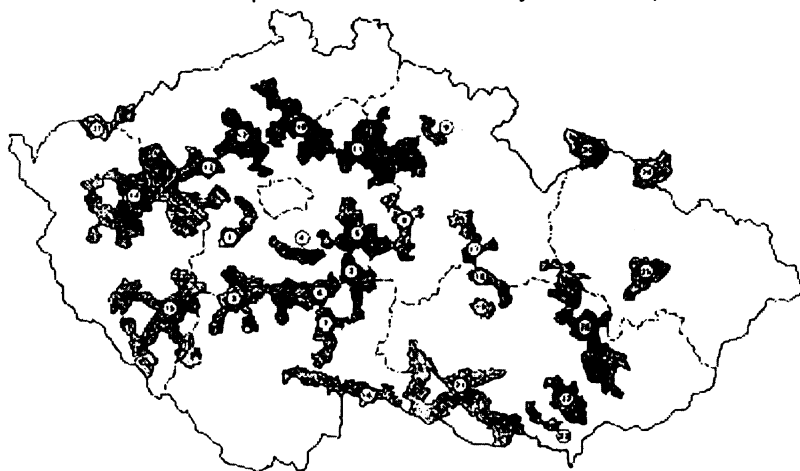
*Čím je znázornění světlejší, tím je oblast méně exponovaná – více periferní.

S principem vymezení periferních oblastí na bázi podřízenosti a nadřízenosti se setkáváme i v publikaci Hampla, Gardavského, Kühnla (1987). Tito autoři vymezují v počátku exponovaná území, jejímž doplňkem jsou území méně exponovaná –

periferní. Výsledkem práce byla mapa hodnotící diferenciaci území Česka. Základem hodnocení bylo vyjádření polohy a postavení v systému Česka. Pro lepší orientaci je přiložen obrázek 1.

Jak bylo zmíněno v úvodu, další českou prací, která se zabývala problematikou periferních oblastí je Musilův (1988) příspěvek. Musil vymezuje periferní oblasti na základě charakteristik týkající se přímo obyvatelstva (věk, vzdělání, struktura zaměstnanosti apod.). Výsledkem bylo odhalení zaostávajících regionů podél krajských hranic, jak přibližuje obrázek 2. Právě toto území se stalo předmětem zájmu této práce.

Obrázek 2: Rozmístění periferních území v krajích Česka podle Musila (1988)

Pramen: Musil 1988, převzato z Kostić 2004.

Dalším významným dílem je Wallersteinovo (Wallerstein 1979 in Chromý, Havlíček 2001) rozdělení světa na jádro – semiperiferie – periferie, kdy jádro využívá zbylých dvou oblastí k vlastnímu rozvoji. Tímto dělením do tří částí je rozbit klasický dichotomický náhled na problematiku periferie. V rámci tohoto směřování je proto Wallersteinův pohled dalším krokem chápání polarizace prostoru jako jev kontinuální. Tento pohled přináší Schuler a Nef. Tvrdí, že „jádro a periferie nejsou prostorově oddělené, ale pouze mění se míry centrality“ (Schuler, Nef 1983, cit. In Havlíček, Chromý 2001, s. 5). Kostić ve své diplomové práci uvádí, že „je zde patrná souvislost s Christallerovým hierarchickým modelem, který rovněž upozorňuje na rychlý pokles počtu středisek s jejich rostoucí velikostí (významem, či centralitou v tomto případě)“ (Kostić 2004, s.14).

V průběhu 90. let 20. století došlo ke změně ve vývoji rozdílu mezi jádrovými a periferními oblastmi. Ve zkratce, se dá říci, že proběhl přechod od nivelizace k současnému divergenčnímu vývoji (Hampl 2001, Hampl 2005). Teoretickým konceptem střídání fází se zabýval i Havlíček a Chromý (2001) ve svém příspěvku k teorii polarizovaného vývoje území uvádí čtyři, na sebe nutně nenavazující, typy

vztahu jádra a periferie. První fází je typ narůstající polarizace, druhý stagnující polarizace, třetí ubývající polarizace a posledním čtvrtým typem je nivelizující polarizace.

3 Metodické zarámování

Celá bakalářská práce se zabývá polarizací a rozdílností okresů modelového území na úrovni obcí a okresů. Jednotlivé územní jednotky jsou porovnávány mezi sebou, se souhrnnými hodnotami modelového území a s průměrnými hodnotami za celé Česko. Cílem kapitoly 3.1 je popsat metody použité v kapitole 4.1 a vykreslit přibližnou pozici jednotlivých okresů a modelového území v rámci Česka. Druhá část, kapitola 3.2, definuje ukazatele, které se zajímají diferenciací modelového území na úrovni obcí v porovnání Českem v kapitolách 4.2, 4.3 a 4.4.

3.1 První část metodiky

První část se zabývá okresní úrovní. Snahou této části je vykreslit přibližnou pozici jednotlivých okresů a modelového území v rámci Česka a přibližuje základní náhled na modelové území, od administrativní charakteristiky, po hodnocení vzdělanosti obyvatelstva. Tyto ukazatele jsou použity na řádovostní úrovni okresu, modelového území a Česka.

Soupis použitých ukazatelů je následující:

- a) **Průměrný počet obyvatel na obec** – udává průměrný počet obyvatel na obec.
- b) **Průměrný počet obyvatel na část obce** – udává průměrný počet obyvatel na část obce.
- c) **Podíl nově vzniklých obcí** – udává kolik obcí nově vzniklo mezi roky 1991 a 2005.
- d) **Celkový přírůstek** – určuje jaký byl celkový přírůstek obyvatelstva přirozenou (porodnost, úmrtnost) a mechanickou (migrace) měnou.
- e) **Přirozený přírůstek** – je částí celkového přírůstku. Určuje jakou velikostí se zvyšuje nebo snižuje počet obyvatel přirozenou měnou.
- f) **Migrační saldo** – jedná se o rozdíl přistěhovalých a vystěhovalých obyvatel.
- g) **Podíl městského obyvatelstva** – určuje jaký je podíl obyvatel trvale bydlících ve městech.
- h) **Index stáří** – počet obyvatel ve věku 60 dokončených let a vyšším, na počet obyvatel, nedosahujících 15 dokončených let.
- i) **Zaměstnanost podle sektorů** – určuje podíl zaměstnaných v jednotlivých sektorech hospodářství.
- j) **Nejvyšší ukončené vzdělání** – udává podíl nejvyššího ukončeného vzdělání pro obyvatelstvo ve věku dokončených 15 let a vyšším.

Význam jednotlivých ukazatelů je součástí kapitoly 4.1 a některé z ukazatelů, které zde nejsou zmíněny jsou vysvětleny v následující kapitole.

3.2 Druhá část metodiky

Ve svém hodnocení polarizace prostoru jsem se držel diplomové práce Kostiče (2004) a jeho nástrojů a ukazatelů. Ve své práci definuje 2 souhrnné indexy, které mají právě za cíl zachytit vývoj polarizace prostoru v čase. Mají odpovídat na otázku, jaké území vykazuje charakter perifernosti, zda se v čase mění (rozšiřuje nebo zmenšuje) a jaká je míra tohoto jevu.

První zvolený index, **demograficko-strukturální** (dále jen DSI), je složen ze 4 ukazatelů. Těmi jsou hustota zalidnění, podíl ekonomicky aktivních, podíl zaměstnaných v priméru a podíl neobydlených domů. Byly vybrány pro svou vypovídací schopnost, dostupnost dat a možnost komparace roku 1991 a 2001 (Kostič 2004). Při výpočtu DSI byly použity nepublikované speciální výstupy ze SLDB 2001 poskytnuté Českým statistickým úřadem v roce 2007.

Na rozdíl od Kostiče (2004) byla data srovnána k územně-správnímu členění k 1. 1. 2005. Tuto změnu umožnilo vydání statistického lexikonu obcí s výsledky SLDB 2001 a historického lexikonu obcí České republiky 1869 – 2005.

Jednotlivé složky jsou výsledkem korelační matice, kdy byly vybrány takové, které mezi sebou nejméně korelují a zachovávají dostatečnou míru výpovědi (Kostič 2004). Složky DSI jsou tyto:

- a) **Hustota zalidnění (obyv./km²)** – určuje koncentraci obyvatelstva, která je pro chápání periferních oblastí klíčová. Tedy klasickém pojetí periferií jako oblastí řídky osídlených.
- b) **Podíl ekonomicky aktivního obyvatelstva na celkovém počtu trvale bydlícího obyvatelstva (%)** – má zachytit možnosti dané obce a její celkovou ekonomickou aktivitu. Čím je obyvatelstvo ekonomicky aktivnější, tím by měly být známky periferie nižší.
- c) **Podíl zaměstnaných v primárním sektoru hospodářství (zemědělství, lesnictví a vodním hospodářství) na celkovém počtu ekonomicky aktivních obyvatel (%)**. V souhrnu lze říci, že výrazně zemědělské oblasti jsou méně prosperující a více periferní (Kostič 2004, Pileček 2004).

- d) **Podíl neobydlených domů (%) z celkového počtu domů.** Pokud by ve zvolené oblasti docházelo k trvalému poklesu počtu obydlí, poukazovalo by to na neatraktivitu zvoleného prostředí (i přestože, do území zasahuje rekreační oblast Posázaví). Ukazatel má podobný význam jako ukazatel podílu chalup na trvale obydlí domech (Fialová 2001, Kostić 2004).

Výsledná podoba DSI je následující:

$$DSI = \left\{ \left[\left(\frac{P_{obec}}{R_{obec}} \right) * 100 \right] + \left[\left(\frac{EA_{obec}}{EA_{obec}} \right) * 100 \right] + \left[\left(\frac{EAI_{obec}}{EA_{obec}} \right) * 100 \right] + \left[\left(\frac{DN_{obec}}{D_{obec}} \right) * 100 \right] \right\} / 4$$

DSI – demograficko-strukturální index obce

R – rozloha území

P – celkový počet obyvatel

EA – celkový počet ekonomicky aktivních obyvatel

Eai – počet zaměstnaných v primárním sektoru hospodářství

DN – počet neobydlených domů

D – celkový počet domů

Obec – obecní úroveň

ČR – celorepubliková úroveň

Jednotlivé složky jsou označeny dolními indexy, které poukazují jaké územní jednotky se složka týká.

Druhou souhrnnou charakteristikou je poloha vůči centru a hlavním silničním tahům. Tím je teoreticky zachován princip indexu polohové exponovanosti, který používá ve své práci Kostić (2004), avšak je zjednodušen. Podmínky pro výběr centrálních měst jsou shodné. Výběr hlavních silničních tahů byl ovlivněn jejich směřováním k hlavním jádrovým oblastem (Praha, Pardubicko-Královéhradecký prostor) a k dálnici D1, která tvoří hlavní silniční tepnu Česka. Zjednodušeně je tato část nazvána charakteristika exponovanosti a skládá se z těchto 2 složek:

- 1) Poloha vůči hierarchicky vyšším centrům osídlení;
- 2) Poloha vůči hlavním dopravním tahům.

K sestavení charakteristiky exponovanosti byly použity tyto složky:

- 1) Poloha k nejbližšímu městu s minimální velikostí 2 000 obyvatel (populační velikost se vztahuje k největší části obce tohoto města). V mém případě dojde k zjednodušení. Protože byla použita jiná metoda, i hodnotící parametry jsou jiné. Výsledně byly obce rozřazeny podle polohy vůči vyšším hierarchickým centrům následovně do 2 kategorií. První tvoří obce ležící v bezprostřední blízkosti center, druhou pak obce, jejichž geografický střed leží do 5 km vzdušné vzdálenosti od území centra. Tato hodnota byla použita uměle. Touto částí se má zhodnotit, jak dostupnost základních služeb, tak i dojíždka do zaměstnání, kdy lokální centra nabízí širší a bližší pracovní příležitosti (Kostić 2004). Do této kategorie byla z modelového území vybrána tato města: Pardubice, Kolín, Chrudim, Kutná Hora, Hlinsko, Čáslav, Přelouč, Český Brod, Holice, Skuteč, Zruč nad Sázavou, Heřmanův Městec, Pečky, Slatiňany, Třemošnice, Chvaletice, Kostelec nad Černými Lesy, Chrast, Lázně Bohdaneč, Uhlířské Janovice, Sezemice, Velký Osek. Mezi města ležící mimo modelové území, která by mohla sloužit obyvatelstvu jakožto lokální centra, byla zařazena tato: Ledec nad Sázavou, Sázava, Poděbrady, Chlumeck nad Cidlinou, Hradec Králové, Vysoké Mýto, Polička a Chotěboř.
- 2) Druhou složkou je dopravní poloha vůči nejdůležitějším silničním komunikacím. Mezi tyto komunikace byly vybrány následující: dálnice D1, dálnice D11, do maximální vzdálenosti 5 km od hranic modelového území. Dále pak silnice č.2, 12 ležící mezi Prahou a Pardubicemi, silnice č.37, procházející napříč okresy Pardubice a Chrudim a tím spojuje toto území s Pardubicko-Královehradeckým prostorem. Další zvolenou komunikací byla silnice č.38, která ve směru SV-JV spojuje východní části okresů Kutná Hora a Kolín s Prahou. Pro zvolení silniční sítě výrazně napomáhá fakt, že přispívá k zvýšení možnosti rozvoje a lokace nových podniků apod. Také jako k centrům byly obce řazeny do 2 kategorií, mezi obce, kterými alespoň jedna vybraná komunikace prochází, nebo jejichž geografický střed se nachází do 5 km od nejbližší vybrané komunikace (Kostić 2004).

Výsledná charakteristika exponovanosti je získána jako překryv mapového výstupu pro první a druhou složku (viz mapa 4). Jednotlivá centra a silniční tahy jsou zobrazeny v příloze mapa IX.

V rámci mapových výstupů byly pro zvolení intervalů DSI použity uměle zadané hodnoty, tak aby byly patrné hodnoty v porovnání s Českem. U pětiintervalových map jednotlivých složek DSI byl použit princip podílů celorepublikové hodnoty za daný jev a zaokrouhleny do jednotkových hodnot. Všechny mapy byly zhotoveny v aplikaci ArcMap.

4 Analýza polarizace prostoru modelového území

4.1 Obecná charakteristika modelového území

Administrativní uspořádání z roku 1960 vymezuje modelové území okresy Kutná Hora, Kolín na straně Středočeského kraje a okresy Chrudim a Pardubice z bývalého Východočeského dnes Pardubického kraje. Jednotlivé okresy a obce jsou vykresleny v mapě 1. Pro lepší orientaci a přehled je přiložena i mapa znázorňující postavení modelového území v rámci Česka (mapa 2). Okresy jsou v současnosti členěny do 10 území obcí s rozšířenou působností (déle ORP), kdy 4 z nich jsou na straně Středočeské a 6 na straně Pardubické. K 1. 1. 2005 se území skládá z 416 obcí a 1058 částí obcí. Viz tabulka 1. Průměrný počet částí obcí na obec je přibližně 2,54 a je přibližně o 1/3 vyšší než je celorepublikový průměr (1,8). K velkým změnám v administrativním vymezení dochází v 90. letech 20. století. Uvolnění režimu a snaha částí obcí o samostatnost vedla k nárůstu počtu obcí i v tomto regionu. Hamppl (2005) v tomto smyslu udává 3 základní důvody vzniku nových obcí a trvalí rozdrobenost územní administrativy. Prvním z nich je dlouhodobě vytvářená sídelní struktura (zvolená oblast se řadí mezi původní sídelní systémy Česka, jejíž počátek sahá do počátku českého státu), řízené slučování obcí na konci minulého režimu a na navazující reakci místních komunit spojenou s všeobecně přítomným ztotožněním demokracie a decentralizace. Rozdrobenost místní samosprávy vyvolává ekonomické problémy a znesnadňuje možnosti rozvoje menších obcí (Perlín 2000 in Kostič 2004, Hamppl 2005).

V modelovém území došlo ke vzniku více obcí, než částí obcí (obce o 22, části obcí o 12). Nejvíce obcí vzniká v okrese Chrudim (o asi 11 %), nejstabilnější je v tomto směru okres Pardubice (pouze o asi 3 %). V porovnání s Českem je podíl nově vzniklých obcí v modelovém území dvojnásobný. Na tyto výsledky poukazuje tabulka 1.

Tabulka 1: Administrativní uspořádání modelového území, 2005

Jednotka	Počet
okresy	4
ORP*	10
Obce	416
Části obcí	1058
* -obce s rozšířenou působností	

Pramen: Statistický lexikon obcí 2005.

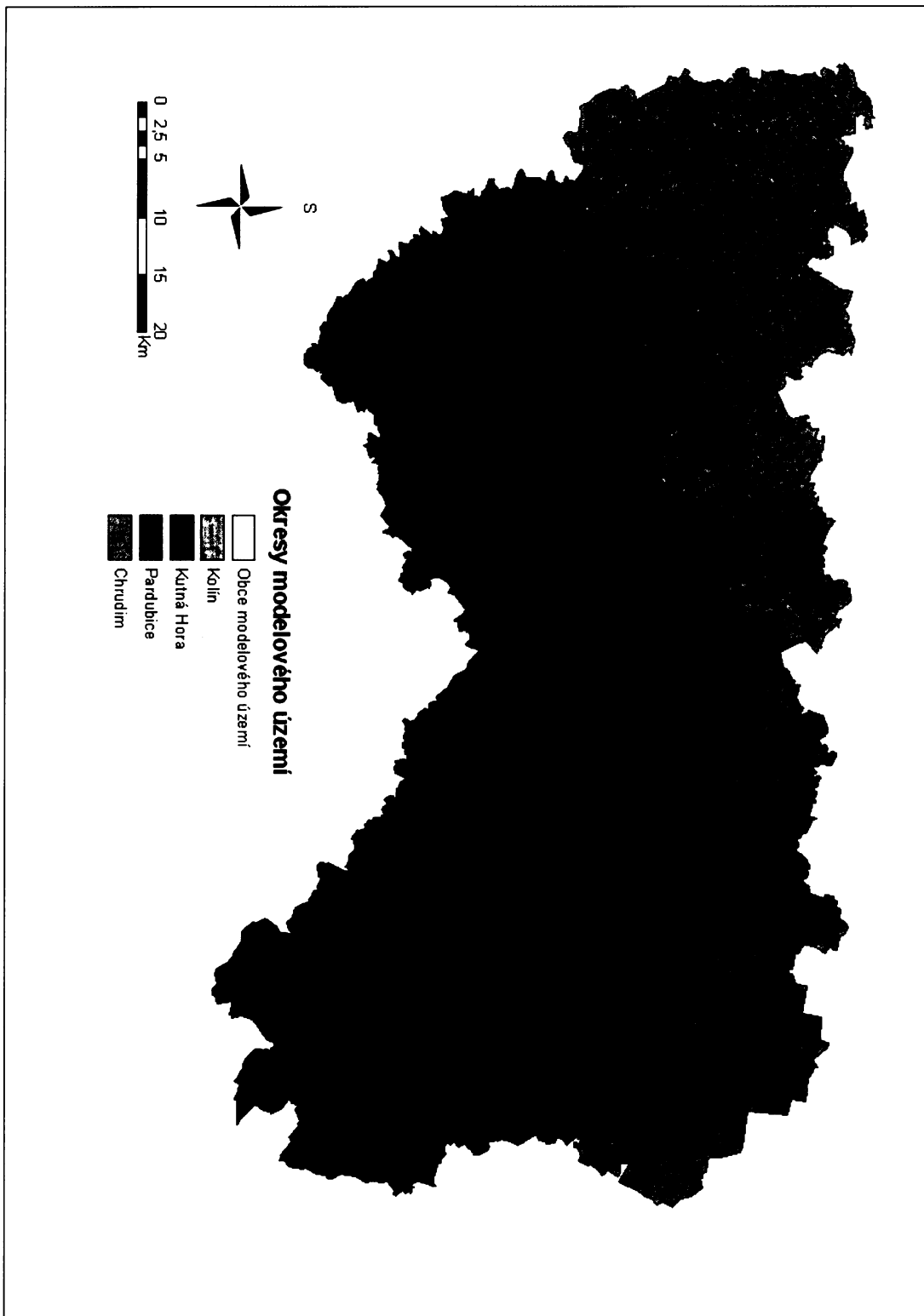
Je nutné poznamenat, že k 1. 1. 2007 proběhla změna územně-administrativního členění modelového území a rozsáhlé plochy jihozápadní části okresu Kolín připadly k okresu Praha – východ (14 obcí). Naopak k okresu Kolín byly přiřazeny 4 nové obce z okresu Nymburk a 1 obec v opačném směru. Z okresů Pardubice a Chrudim bylo přesunuto celkem 7 obcí do okresu Ústí nad Orlicí. Tyto změny nejsou v práci dále zachyceny a veškerá data a ukazatele jsou počítány k územnímu členění 1. 1. 2005. Důvodů je několik. Změna k 1. 1. 2007 proběhla příliš nedávno, výrazně by to zatížilo datovou dostupnost a časovou srovnatelnost.

Tabulka 2: Základní charakteristika sídelní struktury, okresy, modelové území, 1991, 2001

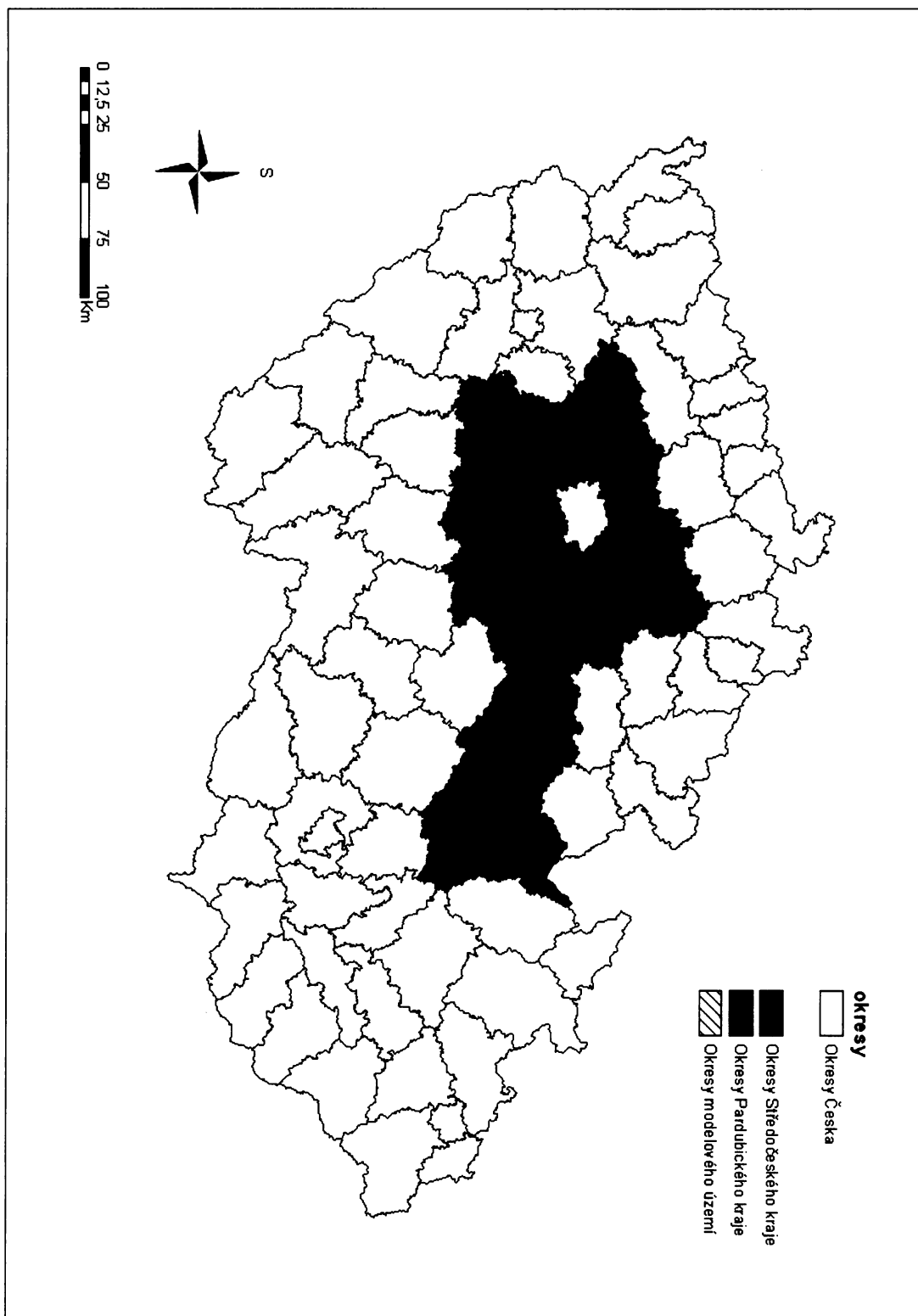
Rok	Okresy Modelové území Česko	Rozloha (km ²)	Počet obcí	Počet částí obcí	Počet obyvatel	Hustota zalidnění	Průměrný počet obyvatel na obec	Průměrný počet částí obce na obec	Podíl nově vzniklých obcí
1991	Kutná Hora	917	83	292	75250	82	907	3,5	
	Kolín	846	97	194	97782	116	1008	2,0	
	Chrudim	1030	102	343	106040	103	1040	3,4	
	Pardubice	889	112	217	163121	184	1456	1,9	
	Modelové území	3682	394	1046	442193	120	1122	2,7	
	Česko	78865	6097	11479	10302215	131	1690	1,9	
2001	Kutná Hora	917	88	298	73628	80	837	3,4	6,0
	Kolín	846	100	195	95700	113	957	2,0	3,1
	Chrudim	1030	113	343	105240	102	931	3,0	10,8
	Pardubice	889	115	222	160987	181	1400	1,9	2,7
	Modelové území	3682	416	1058	435555	118	1047	2,5	5,3
	Česko	78865	6258	15026	10230060	130	1635	2,4	2,6

Pramen: Statistický lexikon obcí 1992, Statistický lexikon obcí 2005, ČSÚ 2007.

Mapa 1: Administrativní mapa modelového území k roku 2005

Mapa 2: Postavení modelového území v rámci Česka k roku 2005

Sídelní struktura je ovlivněna pozicí zvoleného modelového území v prostoru Česka. Součástí modelového území je i krajské město, které ovlivňuje výsledky celého území. Okresy Kolín a Pardubice mají vyšší hustotu zalidnění, méně roztržitou a stabilnější síť sídel, než okresy Kutná Hora a Chrudim. V porovnání modelového území jako celku a republikovým průměrem jsou všechny hodnoty ukazatelů slabší (to platí i ve srovnání na okresní úrovni vyjma Pardubic). Mezi roky 1991 a 2001 došlo ve všech okresech k poklesu počtu obyvatel a to nejvýrazněji u okresů středočeských. Na celkovém úbytku obyvatelstva okresů se podílela přirozená měna, zatímco mechanickou měnou oblast obyvatele získávala. Nejvyšší přírůstek migrací zaznamenal okres Kolín, jehož západní část leží v blízkosti pražské metropole.

Z porovnání hodnot z tabulek 2 a 3 se jeví jako populačně a sídelně nejproblématictější okres Kutná Hora, který téměř ve všech ukazatelích vykazuje nejnižší hodnoty. V porovnání s Českem vykazuje modelové území nižší hodnotu hustoty zalidnění. Pouze okres Pardubice se dostává nad celorepublikový průměr.

Tabulka 3: Složení populačního přírůstku, okresy, modelové území, 1991-2001

1991-2001	Celkový přírůstek	Přirozený přírůstek	Migrační saldo	Celkový přírůstek	Přirozený přírůstek	Migrační saldo
<i>Okresy</i>	absolutní hodnoty			relativizované hodnoty v ‰		
Modelové území						
<i>Kutná Hora</i>	-2536	-4016	1480	-26,2	-41,8	15,6
<i>Kolín</i>	-1999	-2328	329	-26,9	-31,4	4,5
<i>Chrudim</i>	-818	-1513	695	-7,7	-14,3	6,6
<i>Pardubice</i>	-1763	-2703	940	-10,9	-16,7	5,8
Modelové území	-7116	-10560	3444	-14,8	-21,9	7,1

Pramen: Demografická ročenka okresů České republiky 1991 až 2005.

K dokreslení charakteru modelového území slouží i následující tabulka 4. Jsou v ní zasazeny ukazatele, které se běžně používají pro hodnocení rozvoje území. Ve svých pracích některé z nich a v různých modifikacích používají například Musil (1988), Illner (1988 in Havlíček, Chromý 2001), Vanduchová (2001), Marada (2001), Kostić (2004) a některé příspěvky v Novotná (2005).

Tabulka 4: Základní charakteristika obyvatelstva modelového území, 2001

2001 Okresy Modelové území Česko	Podíl městského obyvatelstva v %	Index stáří 60+/0-14	Zaměstnanost podle sektorů v %		
			v zemědělství a rybolovu	v průmyslu a stavebnictví	ve službách
<i>Kutná Hora</i>	52,0	129,9	8,5	36,9	46,6
<i>Kolín</i>	53,6	121,7	4,7	36,3	49,2
<i>Chrudim</i>	54,0	110,4	6,7	42,5	42,9
<i>Pardubice</i>	72,8	128,3	3,5	38,9	52,4
Modelové území	60,4	122,9	5,3	38,8	48,5

Pramen: SLDB 2001.

Nejnižší podíl městského obyvatelstva, nejnižší úroveň hustoty zalidnění a nejvyšší hodnota indexu stáří poukazují s dalšími socio-geografickými charakteristikami na zvýšenou problematičnost okresu Kutná Hora.

Mezi další ukazatele patří struktura zaměstnanosti, kterou používal pro hodnocení již Illner (1988 in Havlíček, Chromý 2001). Marada (2001) a Pileček (2004). V tomto směru poukazují na významnost vztahů mezi mírou perifernosti a progresivitou ekonomické struktury. Vyšší podíl zaměstnanosti v zemědělství u okresů Kutná Hora a Chrudim ukazuje na jejich zemědělský charakter. Zvýšené zastoupení zaměstnaných ve službách v okrese Pardubice je ovlivněno funkcemi Pardubic jakožto obslužného a krajského centra.

Tabulka 4: pokračování

2001 Okresy Modelové území Česko	Nejvyšší ukončené vzdělání v %			
	základní (včetně neukončeného)	střední odborné bez maturity	úplné střední s maturitou	vysokoškolské
<i>Kutná Hora</i>	23,7	40,5	27,7	6,1
<i>Kolín</i>	23,7	40,7	27,6	6,4
<i>Chrudim</i>	24,1	42,7	25,7	5,8
<i>Pardubice</i>	19,7	39,2	30,6	9,2
Modelové území	22,3	40,6	28,3	7,2
Česko	23,0	38,0	28,4	8,9

Vzdělanost do určité míry odráží úroveň lidských zdrojů (např. Kostić 2004) a možnost dalšího rozvoje (např. Vanduchová 2001). V tomto směru vykazuje modelové území nižší podíl vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva, které má klíčové postavení v možném rozvoji. Velký rozdíl od ostatních okresů opět představují Pardubice se svým nadprůměrným podílem vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva. Tomuto vysokému podílu napomáhá jistě i přítomnost Univerzity Pardubice. Údaje o vzdělání jsou zobrazeny v tabulce 4.

Rozsáhlé oblasti modelového území jsou považovány za tradiční rekreační prostory. Okresy Kolín a Kutná Hora jsou součástí jedné z nejdůležitějších oblastí koncentrace objektů sloužící druhému bydlení, tzv. středočeské rekreační oblasti, sloužící zvláště obyvatelům Prahy. Okres Chrudim, a to především okolí Sečské vodní nádrže, slouží jako rekreační prostor pro obyvatele Pardubic. (Vágner, Fialová 2004).

Tato území nemůžeme považovat za periferní jako celky, nýbrž jen jejich části, které lákají svou atraktivitou, časovou dostupností, nebo přítomností objektů, které by mohly sloužit druhému bydlení (Fialová 2001).

4.2 Vymezení centrálních oblastí modelového území

Již v předchozí kapitole byly komentovány některé údaje o modelovém území na úrovni okresů v rámci Česka. Z tohoto porovnání se dá předpokládat, že hlavní periferní oblasti budou spíše v jižních okresech Kutná Hora a Chrudim.

Pro srovnání výsledků při vymezování centrálních oblastí modelového území je možné použít obrázek 1 v kapitole 1.1. Toto porovnání je jen hrubé a může být jen částečně shodné, protože jednotlivá vymezení se od sebe liší zvolenou metodikou. V tomto obrázku je možné spatřit hlavní exponované prostory Česka.

Použitím Kostičových (2004) metod, DSI, charakteristik exponovanosti a jejich zanesení do mapového podkladu viz mapa 2, 3, 4 na úrovni obcí dostáváme velmi podrobný pohled do modelového území. K doplnění a dokreslení jevů jsou v příloze přiloženy mapy I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII, VIII vyobrazující jednotlivé složky DSI a charakteristiky exponovanosti. Pokud DSI obce přesahovalo hodnotu 125 a zároveň se nacházela v zázemí centra a procházel jím vymezený dopravní tah, byla obec přiřazena k jádru. Za těchto podmínek můžeme vymežit hlavní jádrové oblasti modelového území následovně:

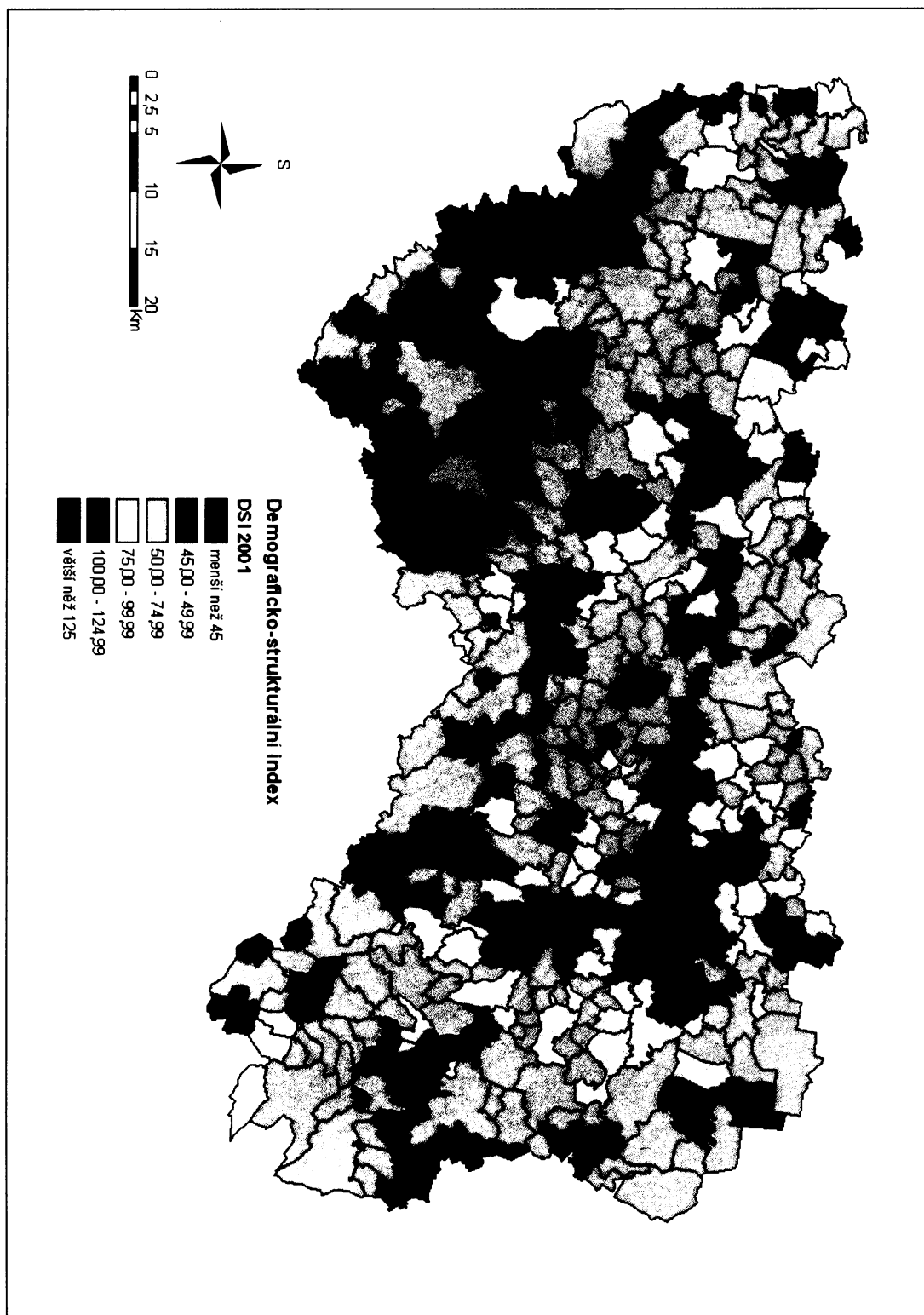
- 1) Hlavním a nejsilnějším jádrovým prostorem jsou Pardubice se svým zázemím (DSI zde dosahuje 4 násobku celostátního průměru), které jsou středem pásu směřujícího k Chrudimi od Přelouče. Na severu území doléhá až k hranicím s Královéhradeckým krajem, kde bude nejspíše pokračovat ve směru na Hradec Králové (viz obrázek 1). Součástí tohoto prostoru je i Heřmanův Městec ležící západním směrem od Chrudimi. Předpoklad návaznosti a spjatosti pardubického a královéhradeckého koncentračního prostoru dokládají práce Hampl, Gardavský, Kühnl 1987), Hampl (2005). Jím vymezený metropolitní areál byl v roce 2001 složen z následujících částí: Hradec Králové, Pardubice, Třebechovice pod Orebem, Chrudim, Slatiňany, Lázně Bohdaneč a Přelouč (Hampl 2005).
- 2) Druhou oblast tvoří okresní města Kolín, Kutná Hora a město Čáslav se svými nejtěsnějšími zázemími. Propojením těchto tří měst vzniká druhý jádrový prostor modelového území. Ve směru SSZ-JJV na něj navazují města Pečky a Český Brod a společně pak vytváří pás směřující k Praze již ve směru západním. Tato oblast je však podle výsledků DSI nesouvislá. Spojují ji až výsledky charakteristiky exponovanosti.

- 3) Dalšími obcemi vykazující nadprůměrné hodnoty DSI jsou roztříštěná města a větší obce. Příkladem je Hlinsko, Zruč nad Sázavou, Holice, Český Brod a vytvářejí menší exponované prostory ve svém zázemí.

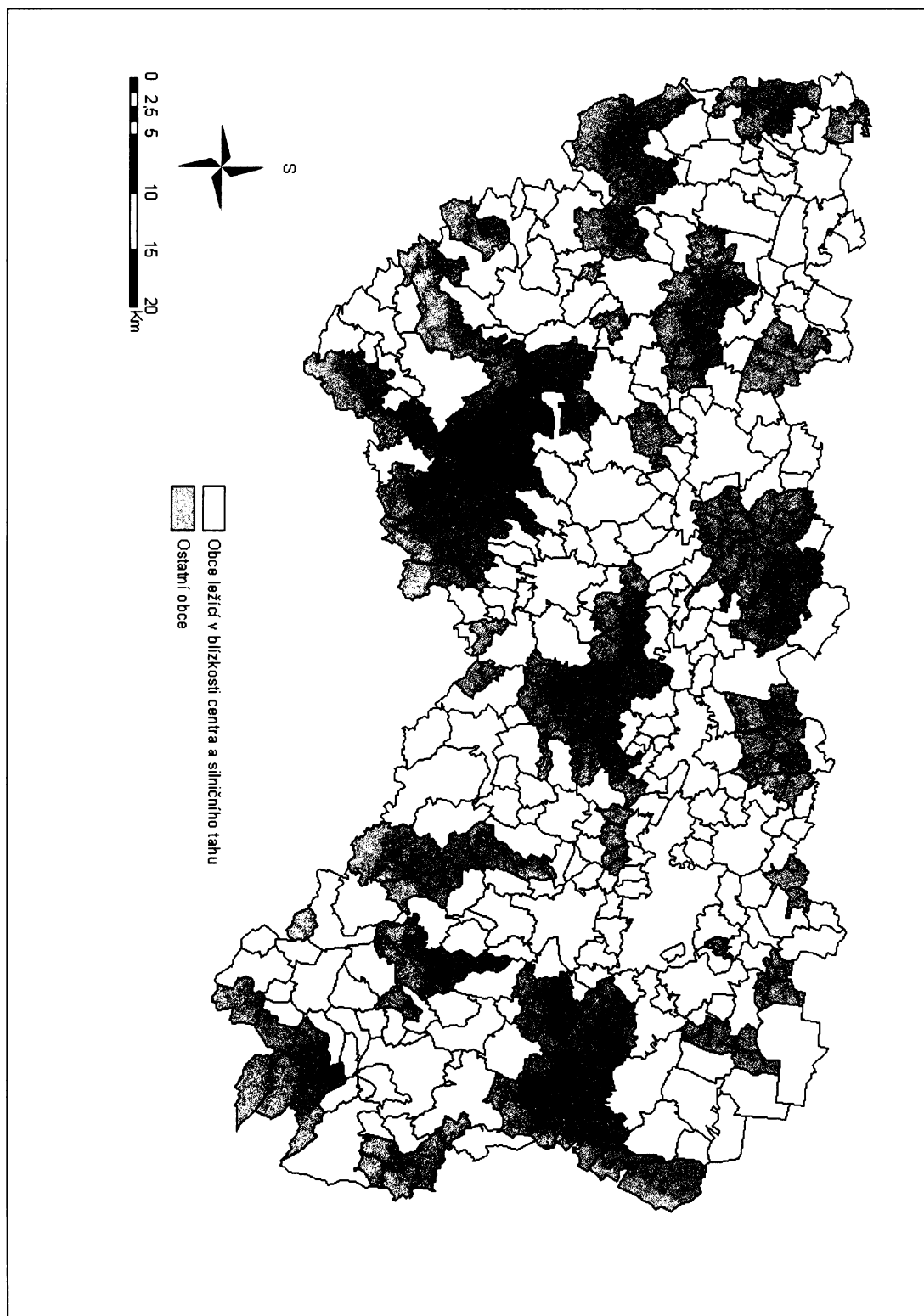
Obě kontinuální centrální oblasti jsou na sebe napojeny pásem podél toku řeky Labe. Tento silně exponovaný prostor je součástí hlavního kříže koncentračních os Česka a navazují tak na rozsáhlejší jádrové území (Hampl, Gardavský, Kühnl 1987).

Mapa 3: Demograficko-strukturální index k roku 2001, obce v modelovém území k roku 2005

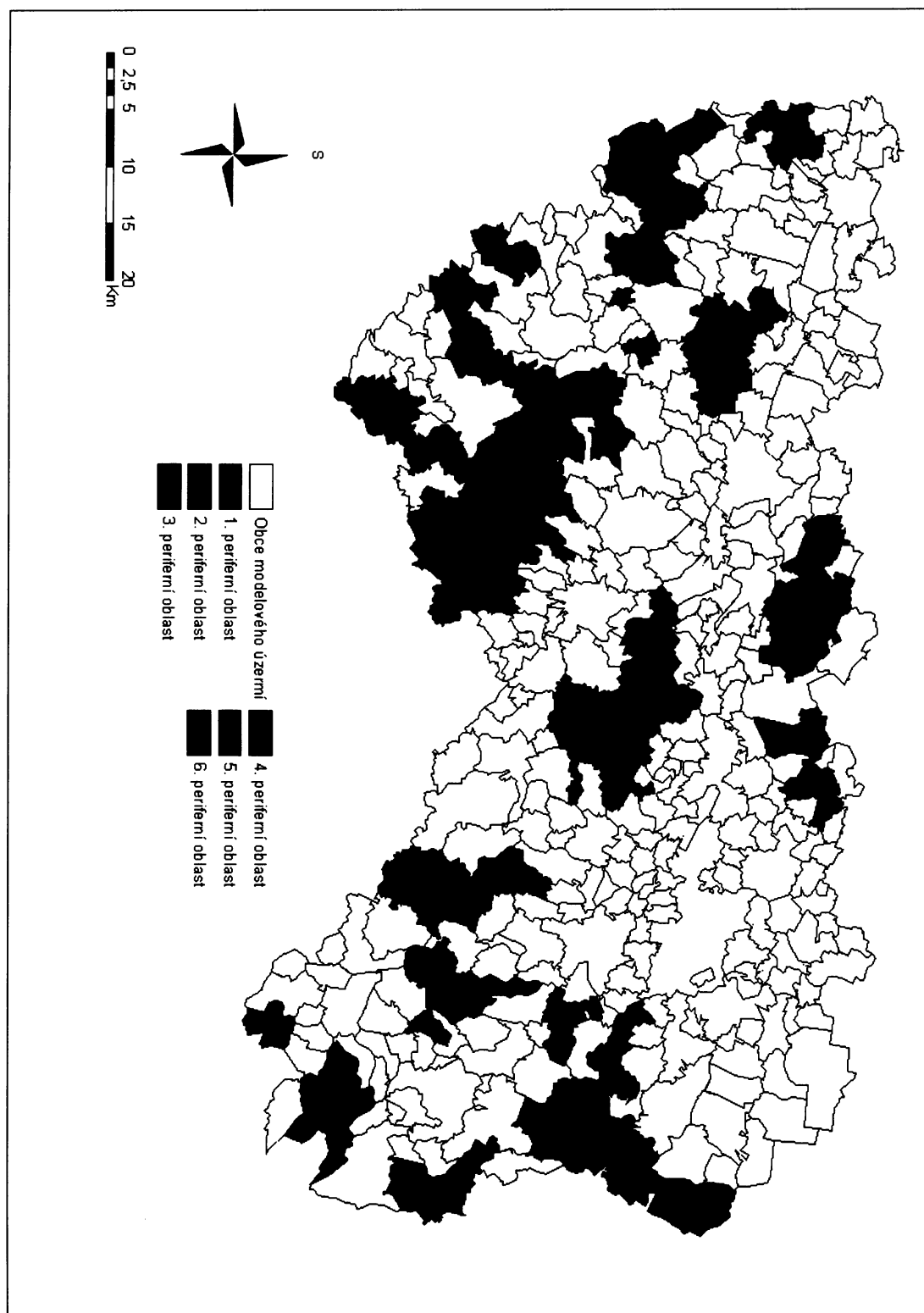
Pramen: Vlastní výpočet.

Mapa 4: Kombinace polohy obcí vůči jádru a dopravním tahům, obce v modelovém území k roku 2005

Pramen: Vlastní konstrukce, www.rds.cz.

Mapa 5: Vymezení periferních oblastí v modelovém území k roku 2005

Pramen: Vlastní konstrukce.

4.3 Vymezení periferních oblastí modelového území

Vymezení periferních oblastí (viz mapa 5) bylo hlavním cílem této práce. V modelovém území se nachází několik rozsáhlých periferních oblastí, které svou polohu mezi lety 1991 a 2001 výrazně nemění. Mění se pouze rozměr a síla perifernosti. O této změně více v následující kapitole. Jednotlivé obce byly přiřazeny k periferním pokud, jejich hodnota DSI nepřekročila 75, nenacházely se v blízkosti silničních tahů ani v okolí zvolených center. Jednotlivé oblasti jsou roztříštěné, což je způsobeno použitou metodikou. Hodnoty DSI tyto jednotlivé části spojuje a výrazně rozšiřuje.

- 1) První nejrozsáhlejší a nejvíce periferní oblast začíná při jižní hranici okresu Kutná Hora a táhne se přes celou centrální a západní část okresu až po severní hranice okresu Kolín. Výjimkou jsou pouze jednotlivá města. Obce a města ležící při severní hranici náleží k druhé vymezené jádrové oblasti. V jižní části a v oblasti přiléhající k hranicím okresu Praha – východ ji charakterizuje především nízká hustota zalidnění a velký podíl neobydlených domů. To se shoduje s vymezením periferních oblastí pomocí analýzy druhého bydlení podle Fialové a Vágnera (2004).
- 2) Druhou oblast tvoří soubor obcí ležící při severní hranici Kolína a Pardubic. Tento pás přímo doléhá k okresním hranicím. Toto území vykazuje nižší známky perifernosti a charakterizuje jej především nižší hustota zalidnění, nižší charakteristika exponovanosti a vyšší podíl zaměstnaných v priméru (definice viz kapitola 2.2).
- 3) Třetí zóna se nachází v prostoru mezikrajské hranice. Leží na pomezí okresů Kutná Hora, Chrudim a Pardubice, ve kterém se nachází největší část. Tento prostor ležící mezi městy Kutná Hora, Heřmanův Městec a Čáslav vykazuje především vyšší podíl zaměstnaných v priméru, nižší charakteristiku exponovanosti a nižší podíl ekonomicky aktivních obyvatel.
- 4) Při jihozápadní hranici okresu Chrudim se nachází další periferní oblast. Toto území, opět narušené silniční sítí, se rozkládá od zázemí Chrudimi až po obce blízké Hlinsku. Jedná se především oblast Mladoňovicka a Miřeticka. Ve své

středové části dosahuje nejnižších hodnot DSI a je charakteristická velmi vysokým podílem neobydlených domů a zaměstnaných v priméru.

- 5) Pátou oblast tvoří skupina obcí ležící při jižní hranici okresu Chrudim. Jsou to obce v okolí Koruny a vykazující nízké hodnoty podílu ekonomicky aktivního obyvatelstva a taktéž nižší charakteristiku exponovanosti.
- 6) Dalším periferním územím je pás obcí táhnoucí se při východní hranici okresů Chrudim a Pardubice proniká až do nejtěsnějšího zázemí Chrudimi. Tento pás vede kontinuálně od severu k jihu a je narušen až více exponovaným okolím Holic a Skutče. Obce ležící ve střední části tohoto pásma vykazují velmi nízké hodnoty DSI, nízkou úroveň charakteristiky exponovanosti a jedná se celkově o nejvíce periferní území v rámci části Pardubického kraje.

Můžeme říci, že použitím Kostíkových (2004) metod bylo dosaženo podobných výsledků jako u Musila (1988). Musil zahrnuje do periferních oblastí rozsáhlé oblasti na pomezí okresů Kutná Hora a Benešov, oblast Posázaví, Uhlířskojanovicko a pás obcí tvořící hranici mezi Středočeským a Pardubickým (dříve Východočeským) krajem. Tyto oblasti na sebe přímo doléhají a vytváří tak rozsáhlé periferní území. Druhou oblastí je území Železných hor, které navazuje na prostor Žďárských vrchů. Ve Středočeských okresech jsou periferní oblasti daleko rozsáhlejší a zahrnují přibližně ½ rozlohy území těchto okresů.

Rozdílnost ve vymezených oblastech se týká rozsahu jednotlivých periferních prostorů. Výjimku tvoří pouze 4. vymezená oblast, kterou v Musilově příspěvku (1988) nenalezneme.

4.4 Vývoj polarizace modelového území 1991 – 2001

Směr polarizace území odpovídá základnímu výsledku vymezení jednotlivých oblastí. Zjednodušeně můžeme říci, že území která byla periferní a proti jádrům v oslabení v období 1991 – 2001 ještě výrazněji poklesla a jádrové a exponované prostory naopak posílily. Úroveň změny DSI je vyjádřena v mapě 6. Pro dokreslení situace DSI v roce 1991 je taktéž přiložena v příloze mapa IX.

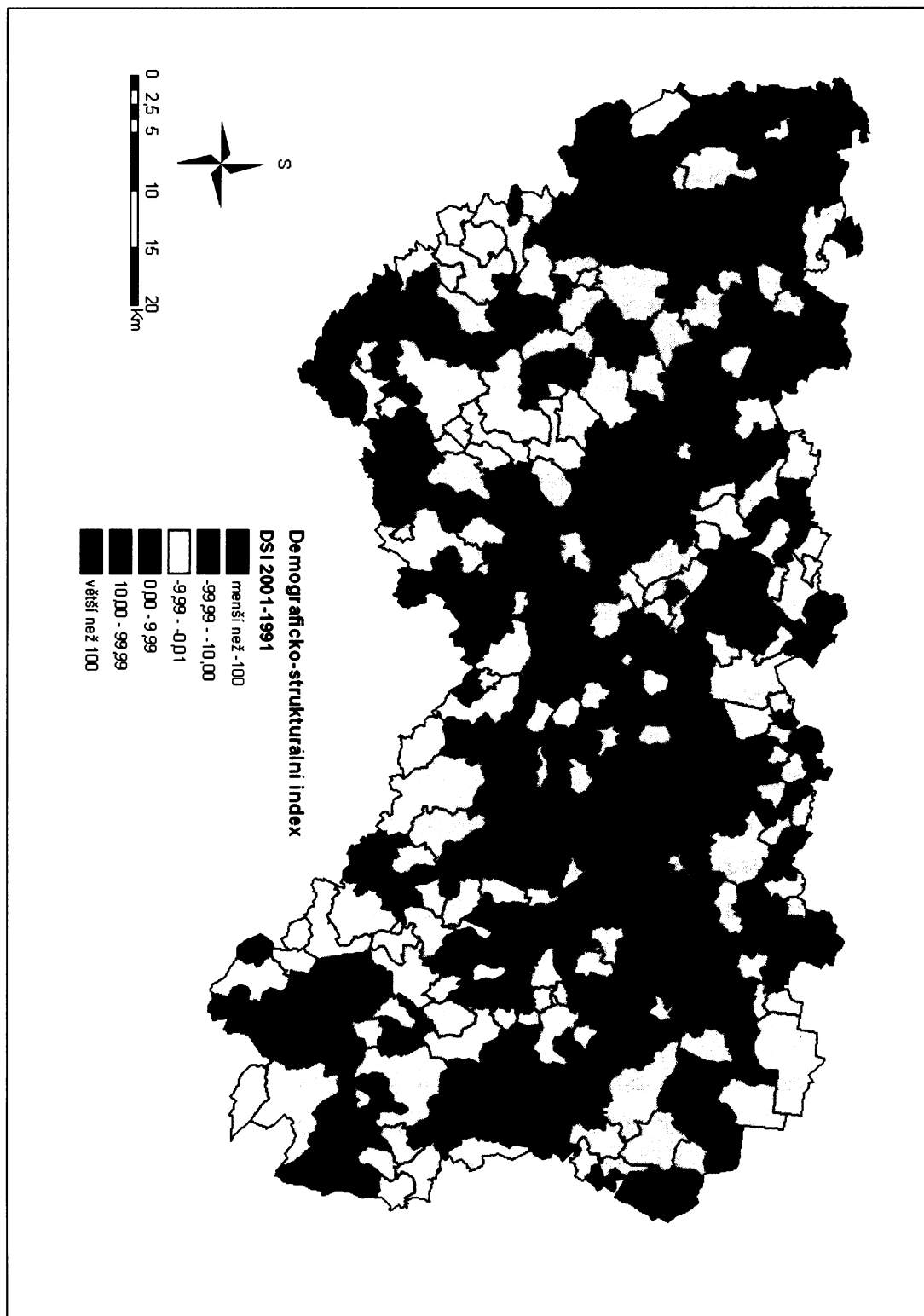
Tomuto výsledku odpovídá jejich pozice v rámci vyšší řádovostní úrovně, která v tomto období byla hlavním důvodem rozdílného vývoje. Jedná se o úroveň a postavení jednotlivých oblastí modelového území v celorepublikové hierarchii, v jejich makroregionálním postavení a napojení na vyšší koncentrační areály. Tento princip je rozhodující a do velké míry ovlivňuje výsledky polarizace prostoru (Hampl 2001, Hampl 2005).

Musíme tedy přihlídnout k jevům, které se odehrávají mimo modelové území, avšak ho výrazně ovlivňují. Tento trend jistě v našem modelovém území výrazně podtrhuje skutečnost, že byla téměř dokončena dálnice D11 spojující Prahu s pardubicko-královéhradeckým prostorem, čímž byl výrazně posílněn tah západovýchodní, zatímco severo-jihní směr posílněn nebyl.

Můžeme tedy očekávat a výsledky to potvrzují, že původní centrální oblasti si polepšují a dochází u nich ke zvyšující se koncentraci podle DSI. Všechny hlavní centrální oblasti, které byly vymezeny výše nadále rostou. Výrazně pak posilují všechna bývalá okresní města s výjimkou Chrudimi, kde došlo jen k malému zlepšení. Taktéž obce v jejich zázemí vykazují kladné hodnoty změny DSI. Částečnou výjimkou je úpadek některých obcí ležících v zázemí Pardubic. V pardubické oblasti se výrazněji propadly město Přelouč a obec Břehy.

Ostatní města, tedy neležící v původních jádrových oblastech a mimo hlavní dopravní tahy, zvyšovala svou pozici a svého okolí. Tento výsledek se liší od výsledků Kostíče (2004), kterému v jeho modelovém území vychází, že města ležící mimo jádrový prostor posilují pouze sama sebe a jejich zázemí se propadá. Kostíčovu (2004) výsledku odpovídá pouze město Uhlířské Janovice a jeho zázemí. Zcela opačná je situace u města Skutče, které samo ztrácelo, avšak jeho okolí rostlo.

Mapa 6: Demograficko-strukturální index, rozdíl mezi roky 2001–1991, obce v modelovém území k roku 2005

Pramen: Vlastní výpočet.

Při hodnocení periferních oblastí dochází k podobnému jevu, jaký byl naznačen u jádrových oblastí a měst. Obce ležící ve výhodné makroregionální poloze své postavení buď posilují, nebo zpětně získávají. Částečným překvapením může být posílení některých periferních oblastí ležících mimo exponované prostory. Celkově můžeme rozdělit vývoj periferních oblastí mezi roky 1991 – 2001 do několika skupin:

- 1) První skupinou jsou obce a území nadále se propadající a ležící mimo exponované prostory. Do této skupiny patří území definované jako 1. periferní oblast. Ostatní, jižní problematické, se nadále propadají bez ohledu na přítomnost měst v jejich okolí. Do této oblasti náleží Uhlířskojanovicko, obce okolo Červených Janovic, oblast Posázaví (výjimkou je Zruč nad Sázavou), Zbraslavice, Krchleby apod. Další oblastí je 4. vymezené území. Oblast v okolí Seče nevykazuje tak vysoké hodnoty poklesu, jak tomu bylo u předcházející skupiny obcí. Ostatní shluky obcí jsou příliš malé a neobsahují více než 5 obcí. Avšak i u nich platí shoda mezi poklesem DSI a nízkou charakteristikou exponovanosti.
- 2) Druhou skupinou jsou obce zlepšující své postavení a ležících v exponovaných územích. Můžeme sem zařadit obce nacházející se při severní hranici okresu Kolín. Tyto obce se nacházejí v exponovaném území a velice dynamicky se rozvíjejí. Jejich pozice je zvýhodněna nejen již zmíněnou výstavbou dálnice D11, ale i blízkostí okresních měst Kutná Hora a Kolín. Hlavní podíl na výsledcích těchto obcí má ale jistě poloha vůči Praze. Tyto posilující obce vytvářejí oblouk obklopující zaostávající Kostelec nad Černými Lesy. Ostatní rostoucí obce v této skupině můžeme navázat na rozšiřující se jádrové prostory, které jsou propojeny exponovanými prostory. Mezi těmito shluky obcí se nalézají jednotlivé obce s klesajícími hodnotami DSI .
- 3) Poslední typem obcí vymezené jako periferie, jsou obce v neexponovaných prostorech a u kterých došlo k zvýšení DSI. Jedná se hlavně o obce vymezené jako 6. periferní oblast, tedy pás táhnoucí po východní hranici okresu Chrudim a Pardubice. Jedná se o obce v okolí Hlinska, Luže a Holic, které vykazují zvyšující se hodnoty DSI. Tyto obce se nacházejí v blízkosti Vysokého Mýta a tímto směrem pokračují silniční tahy 17, 35 a 36. Tyto silnice nebyly do práce zařazeny. Jedná se o směry mimo hlavní koncentrační prostory. Takovýto výsledek by potvrdoval chybu při vymezování hlavních komunikačních tahů.

Celkově došlo u většiny obcí modelového území mezi lety 1991 – 2001 ke zhoršení pozice v rámci Česka. Celkově vykázalo kladný vzestup hodnot DSI 206 obcí z celkového počtu 416. Další údaje týkající se změn DSI jsou uvedeny v tabulce 5. Obce určené jako ležící v "pohraničí" jsou obce, které se dotýkají krajských hranic, jak s okolními kraji, tak mezi krajem Středočeským a Pardubickým. Obce charakterizované jako ležící ve vnitrozemí jsou ty ostatní.

Tabulka 5: Vyhodnocení polarizace prostoru, modelové území, 1991, 2001

Pramen: Vlastní výpočet.

skupiny obcí	1991	2001	1991	2001
	ablosutní hodnoty		relativizované hodnoty v %	
s DSI nad 100	57	57	13,7	13,7
s DSI pod 50	68	86	16,3	20,7
s DSI mezi 50-100	291	273	70,0	65,6
s kladnou změnou DSI 2001–1991		206		49,5
s DSI pod 50 ležící ve "vnitrozemí"	45	58	20,0	25,8
s DSI pod 50 ležící v "pohraničí"	23	28	12,0	14,7
s DSI pod 50 ležící mezi Stř. a Par. krajem	6	9	26,1	39,1
Stř. – Středočeský Par. – Pardubický				

Pokles byl převážně spojen s obcemi ležícími mimo exponované a necentrální prostory, avšak, jak bylo naznačeno výše, i některé obce a města z centrálních a exponovaných prostorů se v rámci Česka propadala.

5 Závěr

Cílem této práce bylo zhodnocení modelového území na pomezí Středočeského a Pardubického kraje za pomoci metod, které použil pro své hodnocení ve své diplomové práci Kostić (2004). Potvrdilo se, že použití jím definovaných postupů je možné a velice dobře hodnotí problematiku polarizace. To dokládá souhlasnost vymezených periferních území ve srovnání s územími, které definoval Musil (1988). Tato shoda taktéž naznačuje stabilitu vymezených periferních území v čase. V zájmu o vnitřní periferie Středočeského kraje práce navázala na řadu předcházejících prací (např. Vanduchová 2001, Kostić 2004).

Součástí práce bylo kvantitativní srovnání jednotlivých okresů. Mělo posloužit k základnímu náhledu do modelového území, postavení jednotlivých okresů v rámci modelového území a celého Česka. Z tohoto pohledu úroveň vzdělanosti, zaměstnanosti podle sektorů, sídelních charakteristik a dalších použitých v kapitole 4.1 vykresluje okres Kutná Hora jako nejproblematictější. To bylo v dalších částech práce potvrzeno na úrovni obecní, kdy několik částí tohoto okresu byla vymezena jako periferní. Avšak od hodnocení na úrovni okresů se nedá očekávat více, než hrubou charakteristiku, proto by v příštím kroku mělo následovat spíše srovnání za organičtější jednotky, tedy území obcí s rozšířenou působností.

1. cílem práce bylo vlastní zhodnocení změny polarizace modelového území a nalezení periferních oblastí. S tím je spojena i 1. hypotéza. Můžeme říci, že mezi lety 1991 a 2001 došlo k posunutí extrémních hodnot oběma směry. To ale nemůžeme považovat za dostatečný výsledek pro potvrzení 1. hypotézy, která tvrdí, že se v průběhu mezi lety 1991 a 2001 celkově zvýšila hodnota polarizace. 2. cílem bylo zhodnotit změny v míře perifernosti obcí modelového území mezi roky 1991 – 2001. Tyto změny jsou diskutovány v kapitole 4.4 a výsledky poukazují na zvyšující se počet obcí vykazujících periferní charakter podle DSI. Dílčí výsledky uvedené v kapitole 4.4 a tabulce 5 ukazují, že zápornou změnou DSI prochází téměř polovina obcí. Z rozdělení do 3 jednoduchých skupin zjišťujeme, že podíl obcí přesahující průměrné hodnoty DSI Česka se nezměnil (došlo však k výměně jednotlivých obcí), podíl obcí v intervalu 50 – 100 se snižuje a podíl obcí nedosahujících ani poloviny DSI Česka se zvyšuje. Dochází tedy k polarizaci a vzestupu perifernosti v modelovém území na úrovni obcí a 1. hypotézu zle přijmout.

2. hypotéza byla postavena na předpokladu, že se v průběhu zvoleného období zvýšil počet obcí, vykazujících známky perifernosti při hranici mezi Středočeským a Pardubickým krajem. Výsledky ukazují, že došlo k zvýšení počtu obcí nedosahujících

ani poloviny úrovně průměru DSI Česka. Počet problematických obcí je v oblasti při hranici nízký, proto i počet obcí s klesajícím DSI je malý. Celkový podíl obcí vykazující nejhorší postavení podle DSI překročil jednu třetinu. Výsledky práce umožňují přijmutí 2. hypotézy.

Pozice obcí ležících v "pohraničí" je podobná. Celkově si tyto obce pohoršily, zatímco obce ležící ve "vnitrozemí" si polepšily. Výjimku tvoří obce při hranici mezi Královéhradeckým a Pardubickým krajem, kde se výrazně projevuje vliv polohy mezi jádry a vysoká exponovanost území.

Nejhorší je situace v okrese Kutná Hora, kde došlo k výraznému propadu obcí ležících ve "vnitrozemí" (viz kapitola 4.4) a obcí ležících při hranici s okresem Benešov. Tento prostor dlouhodobě využívaný jako rekreační oblast (Fialová, Vágner 2004) prošel výrazným poklesem hodnot DSI.

Pro lepší a přesnější zhodnocení polarizace a vůbec perifernosti modelového území by bylo vhodné se zaměřit na nejproblematictější periferní oblasti a těm věnovat podrobnější pozornost. Mezi tyto oblasti by bylo možné zařadit hlavně jihozápadní cíp okresu Kutná Hora. Dále se zaměřit nejen na kvantitativní zhodnocení jednotlivých obcí, ale i jejich kvalitativní stránku. Dalším bodem by mohlo být použití úplného Kostićova indexu exponované polohy, jak jej definuje ve své diplomové práci (Kostić 2004).

6 Literatura

BLAŽEK, J., UHLÍŘ, D. (2002): Teorie regionálního rozvoje. Nástin, kritika, klasifikace. UK v Praze, Karolinum, Praha, 211 s.

FIALOVÁ, D. (2001): Druhé bydlení a jeho vztah k periferním oblastem. Geografie – Sborník ČGS, 106, č. 1, s. 36–47.

HAMPL, M., a kol. (2001): Regionální vývoj: Specifika české transformace, evropská integrace a obecná teorie. UK v Praze, PŘF, KSGRR, Praha, 328 s.

HAMPL, M. (2005): Geografická organizace společnosti v České republice: Transformační procesy a jejich obecný kontext. UK v Praze, PŘF, KSGRR, Praha, 147 s.

HAMPL, M., GARDAVSKÝ, V., KÜHNEL, K. (1987): Regionální struktura a vývoj systému osídlení ČSR. Univerzita Karlova, Praha, 255 s.

HAVLÍČEK, T., CHROMÝ, P. (2001): Příspěvek k teorii polarizovaného vývoje území se zaměřením na periferní oblasti. Geografie – Sborník ČGS, 106, č. 1, s. 1–11.

MARADA, M. (2001): Vymezení periferních oblastí Česka a studium jejich znaků pomocí statistické analýzy. Geografie – Sborník ČGS, 106, č. 1, s. 12–25.

MUSIL, J. (1988): Nové pohledy na regeneraci našich měst a osídlení. In: Územní plánování a urbanismus, XV, č. 2, s. 67–72.

NOVOTNÁ, M., ed. (2005): Problémy periferních oblastí. UK v Praze, PŘF, KSGRR, Praha, 2005, 184s.

KOSTIĆ, M. (2004): Vnitřní periferie v Česku: příklad středočesko-jihočeského pomezí. Diplomová práce. KSGRR PŘF UK, Praha, 112 s.

PILEČEK, J. (2004): Problematika vymezování periferních oblastí – příklad území okresu Prachatice. Ročníková práce. KSGRR PŘF UK, Praha, 43 s.

VANDUCHOVÁ, M. (2001): Periferní území a možnosti jejich rozvoje - příklad modelového území Křinec – Rožďalovice na Nymbursku. Magisterská práce. KSGRR PŘF UK, Praha, 119 s.

VÁGNER, J., FIALOVÁ, D. a kol. (2004): Regionální diferenciaci druhého bydlení v Česku. UK v Praze, PŘF, KSGRR, Praha, 286 s.

7 Ostatní prameny a internetové zdroje

Atlas ČSSR. GKP, Praha 1984.

Historický lexikon obcí České republiky 1869-2005. ČSÚ, Praha 2007.

Statistický lexikon obcí České republiky 1992. ČSÚ, Praha 1994.

Statistický lexikon obcí 2007. ČSÚ, Praha 2007.

Demografická ročenka okresů České republiky 1991 až 2005 – okres Kolín. ČSÚ, Praha 2006.

Demografická ročenka okresů České republiky 1991 až 2005 – okres Kutná Hora. ČSÚ, Praha 2006.

Demografická ročenka okresů České republiky 1991 až 2005 – okres Chrudim. ČSÚ, Praha 2006.

Demografická ročenka okresů České republiky 1991 až 2005 – okres Pardubice. ČSÚ, Praha 2006.

Sčítání lidu, domů a bytů 2001. Středočeský kraj. Analytická publikace. ČSÚ, Praha 2003.

Sčítání lidu, domů a bytů 2001. Pardubický kraj. Analytická publikace. ČSÚ, Pardubice 2003.

Sčítání lidu, domů a bytů 2001. Okres Kolín. ČSÚ, Praha 2003.

Sčítání lidu, domů a bytů 2001. Okres Kutná Hora. ČSÚ, Praha 2003.

Sčítání lidu, domů a bytů 2001. Okres Chrudim. ČSÚ, Pardubice 2003.

Sčítání lidu, domů a bytů 2001. Okres Pardubice. ČSÚ, Pardubice 2003.

Sčítání lidu, domů a bytů k 1. 3. 2001 – základní informace o obcích. Okres Kolín. ČSÚ, Praha 2003.

Sčítání lidu, domů a bytů k 1. 3. 2001 – základní informace o obcích. Okres Kutná Hora. ČSÚ, Praha 2003.

Sčítání lidu, domů a bytů k 1. 3. 2001 – základní informace o obcích. Okres Chrudim. ČSÚ, Pardubice 2003.

Sčítání lidu, domů a bytů k 1. 3. 2001 – základní informace o obcích. Okres Pardubice. ČSÚ, Pardubice 2003.

Nepublikovaná data ke Sčítání, lidu, domů a bytů 2001. ČSÚ 2007.

<http://www.czso.cz> – Sčítání lidu, domů a bytů 2001

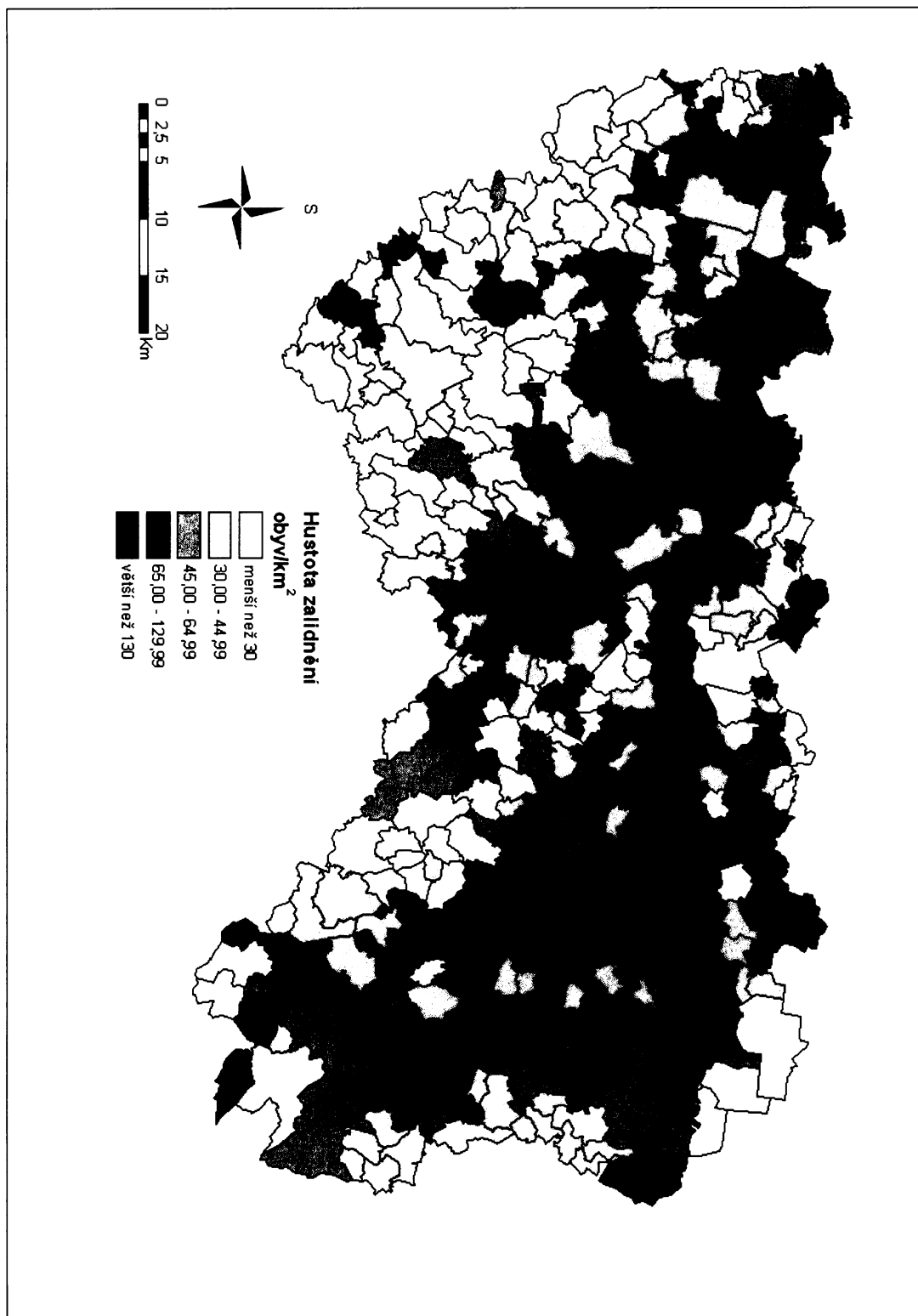
<http://www.czso.cz> – webové stránky ČSÚ Středočeského kraje

<http://www.czso.cz> – webové stránky ČSÚ Pardubického kraje

<http://www.rsd.cz> – webové stránky Ředitelství silnic a dálnic

8 Přílohy

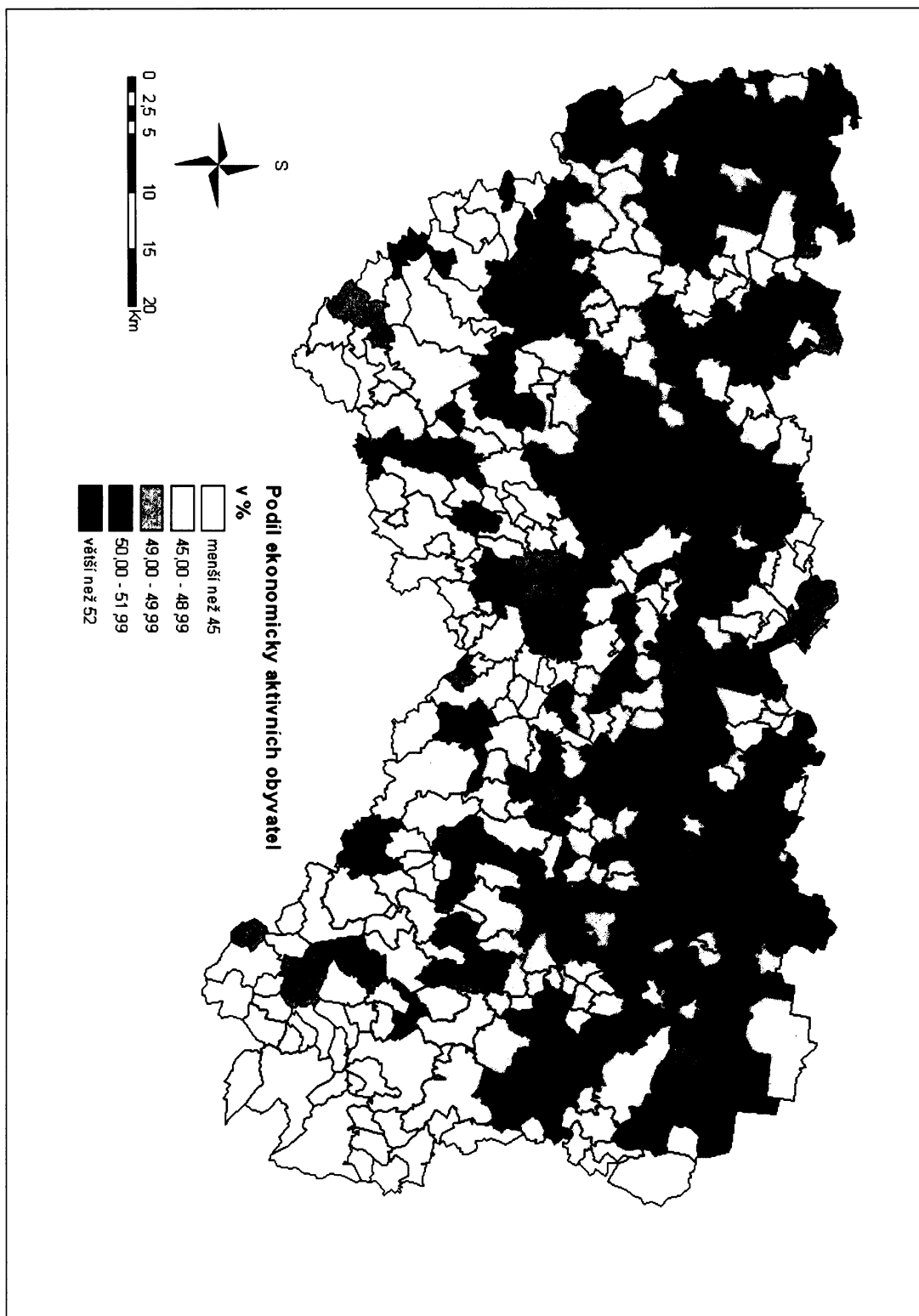
Mapa I: Hustota zalidnění v roce 2001, obce v modelovém území k roku 2005

Pramen: SLDB 2001.

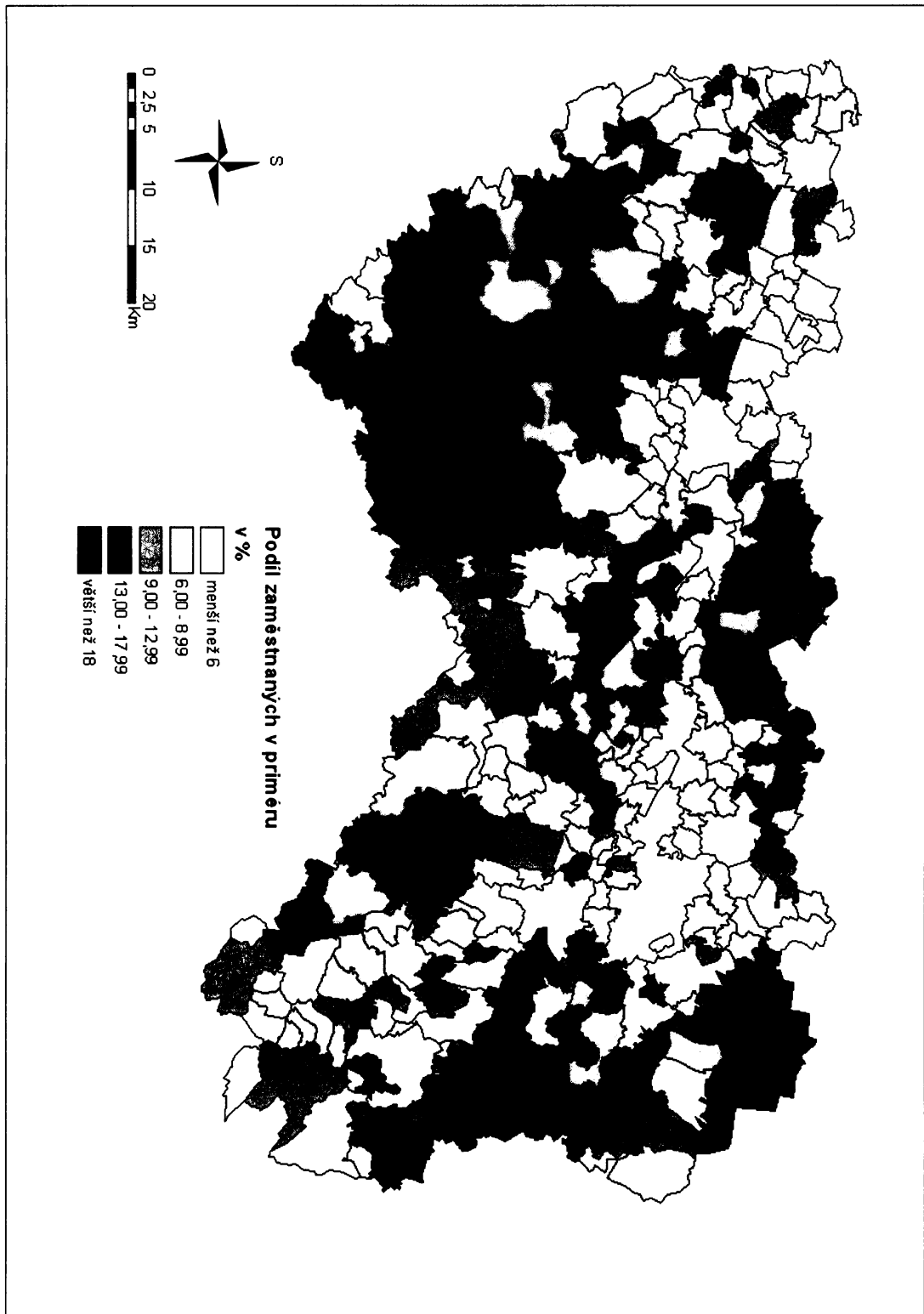

Mapa II: Podíl ekonomicky aktivních obyvatel v roce 2001, obce v modelovém území k roku 2005

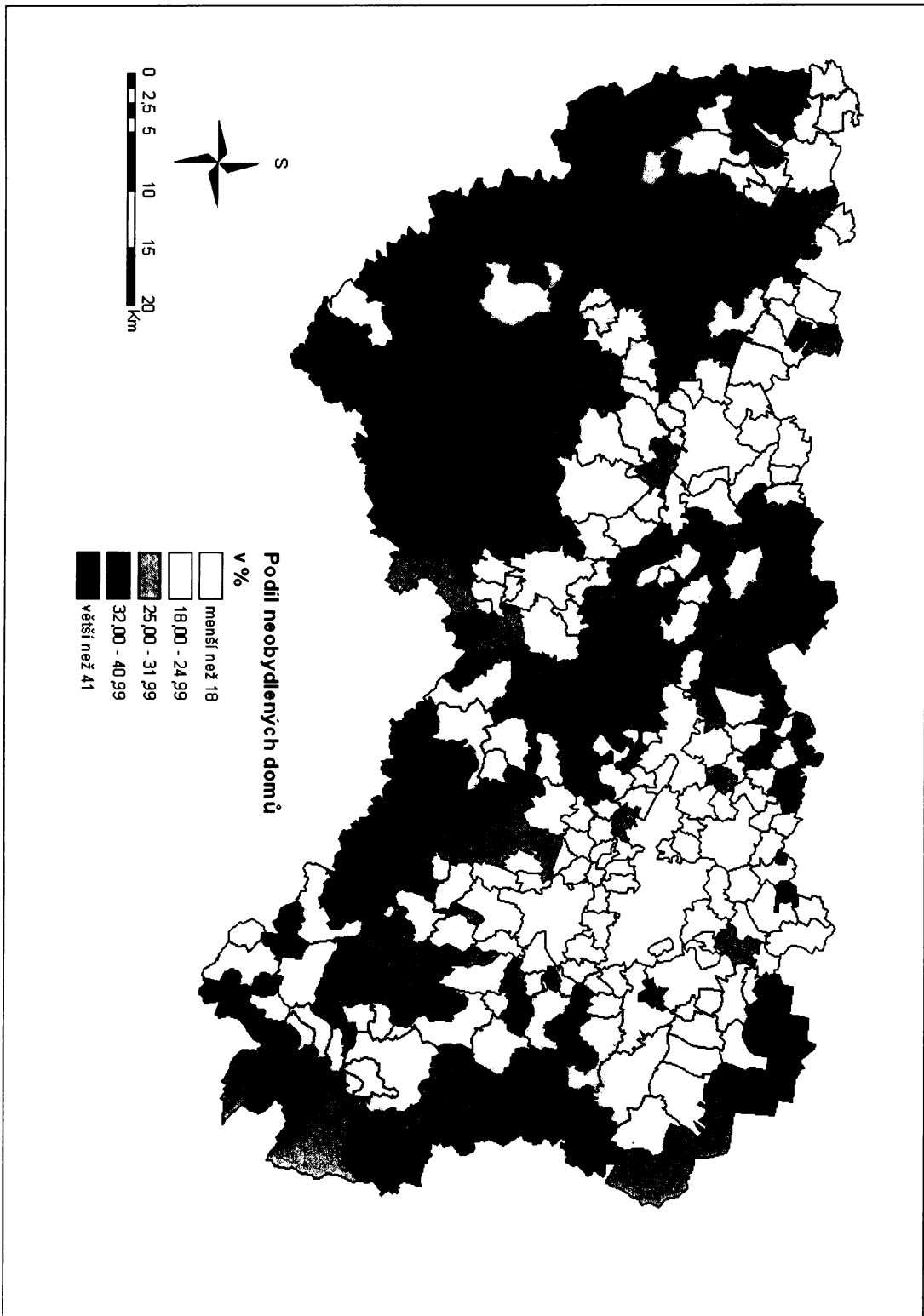
Pramen: SLDB 2001.

Mapa III: Podíl zaměstnaných v průměru v roce 2001, obce v modelovém území k roku 2005

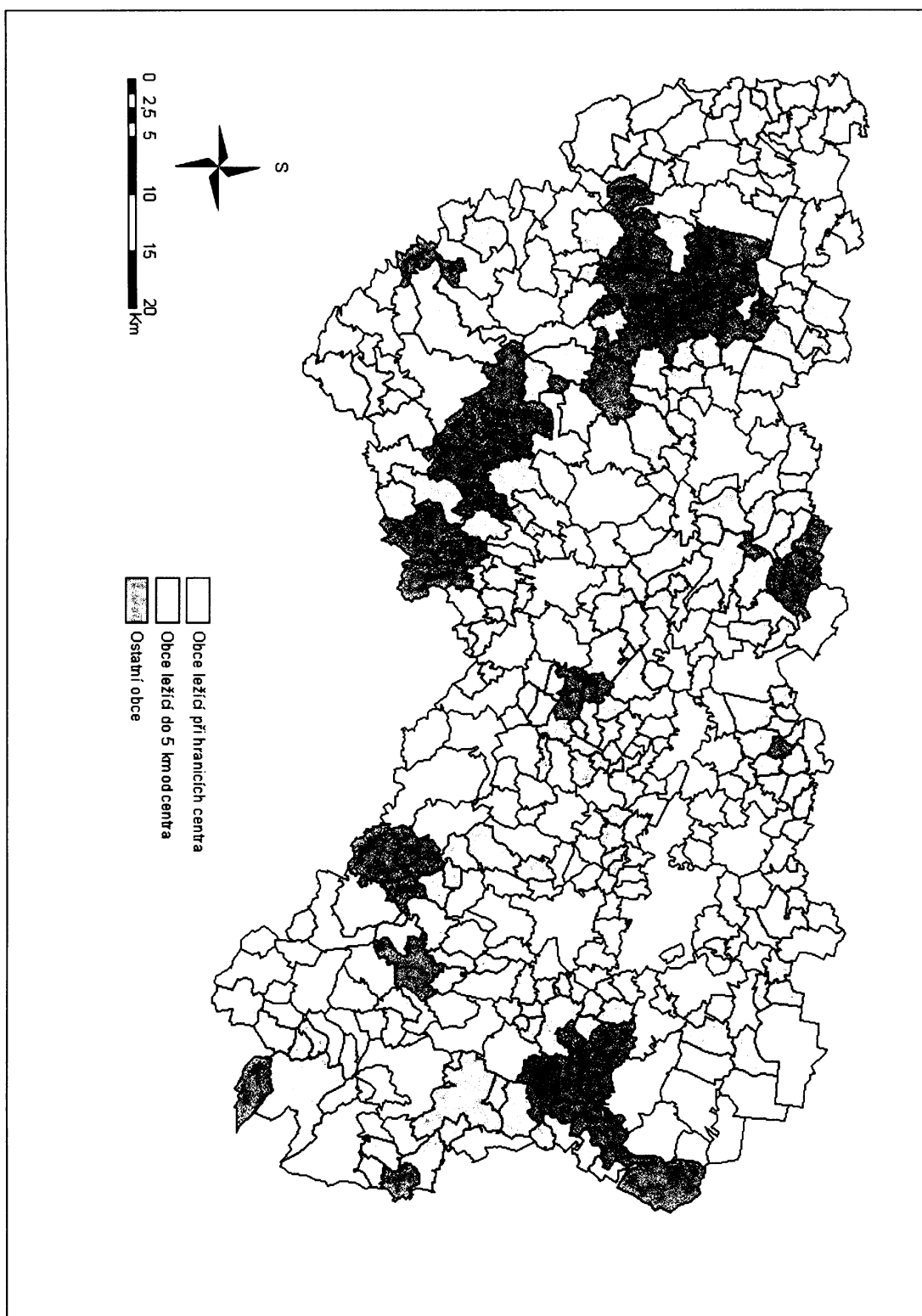
Pramen: SLDB 2001.

Mapa IV: Podíl neobydlených domů v roce 2001, obce v modelovém území k roku 2005

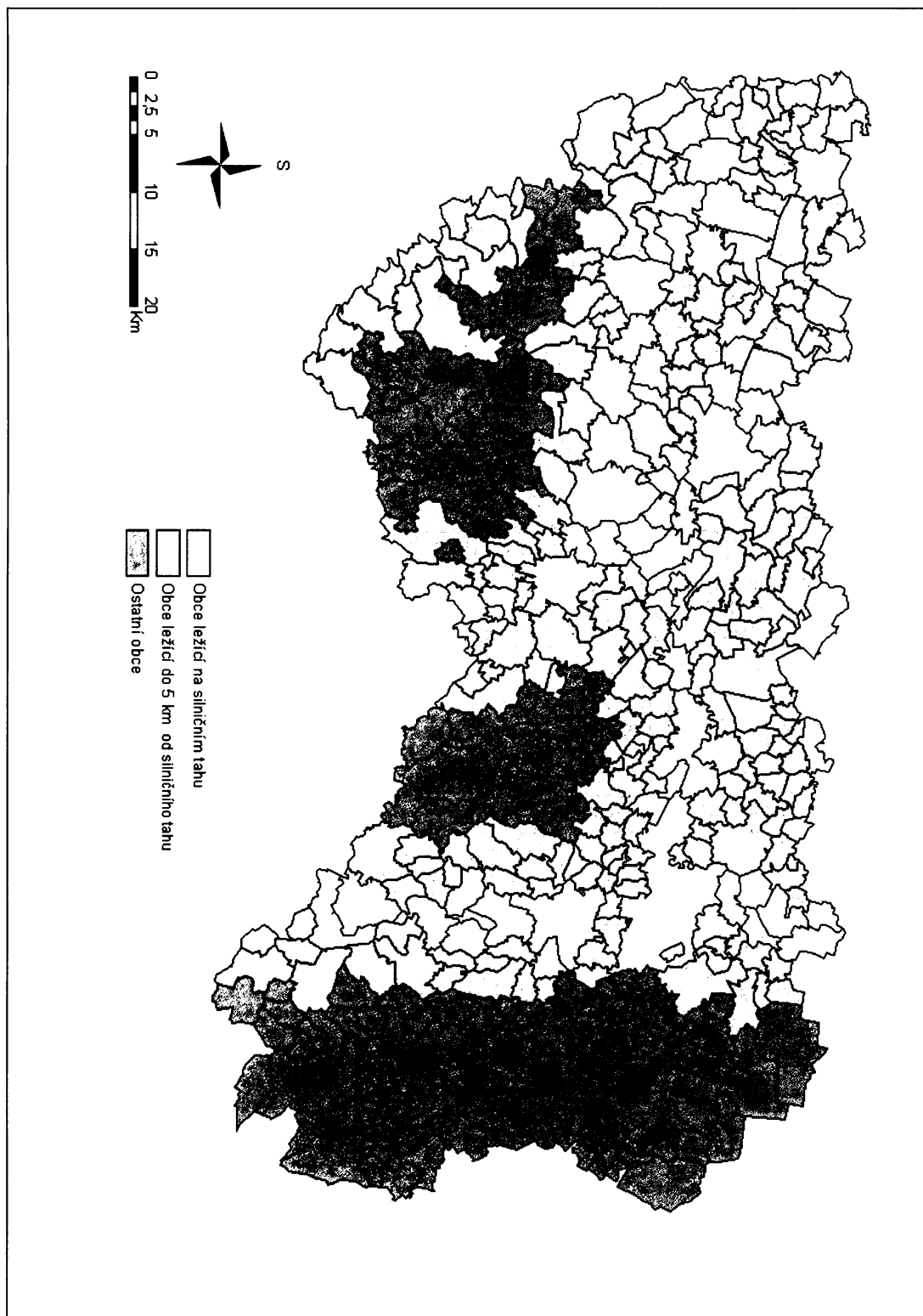
Pramen: SLDB 2001.

Mapa V: Blízkost místních center, obce v modelovém území k roku 2005

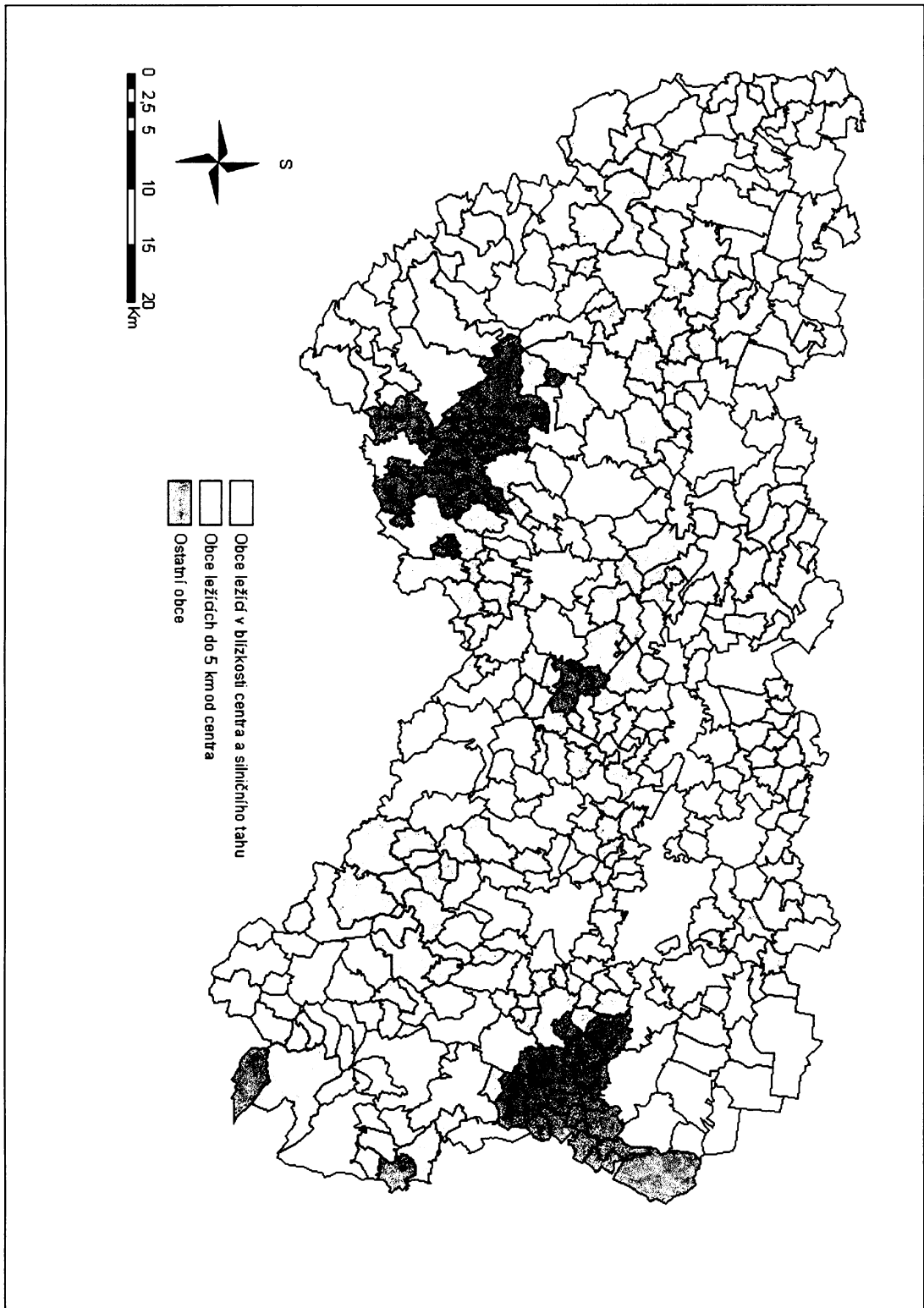
Pramen: Vlastní konstrukce.

Mapa VI: Blízkost hlavních silničních tahů, obce v modelovém území k roku 2005

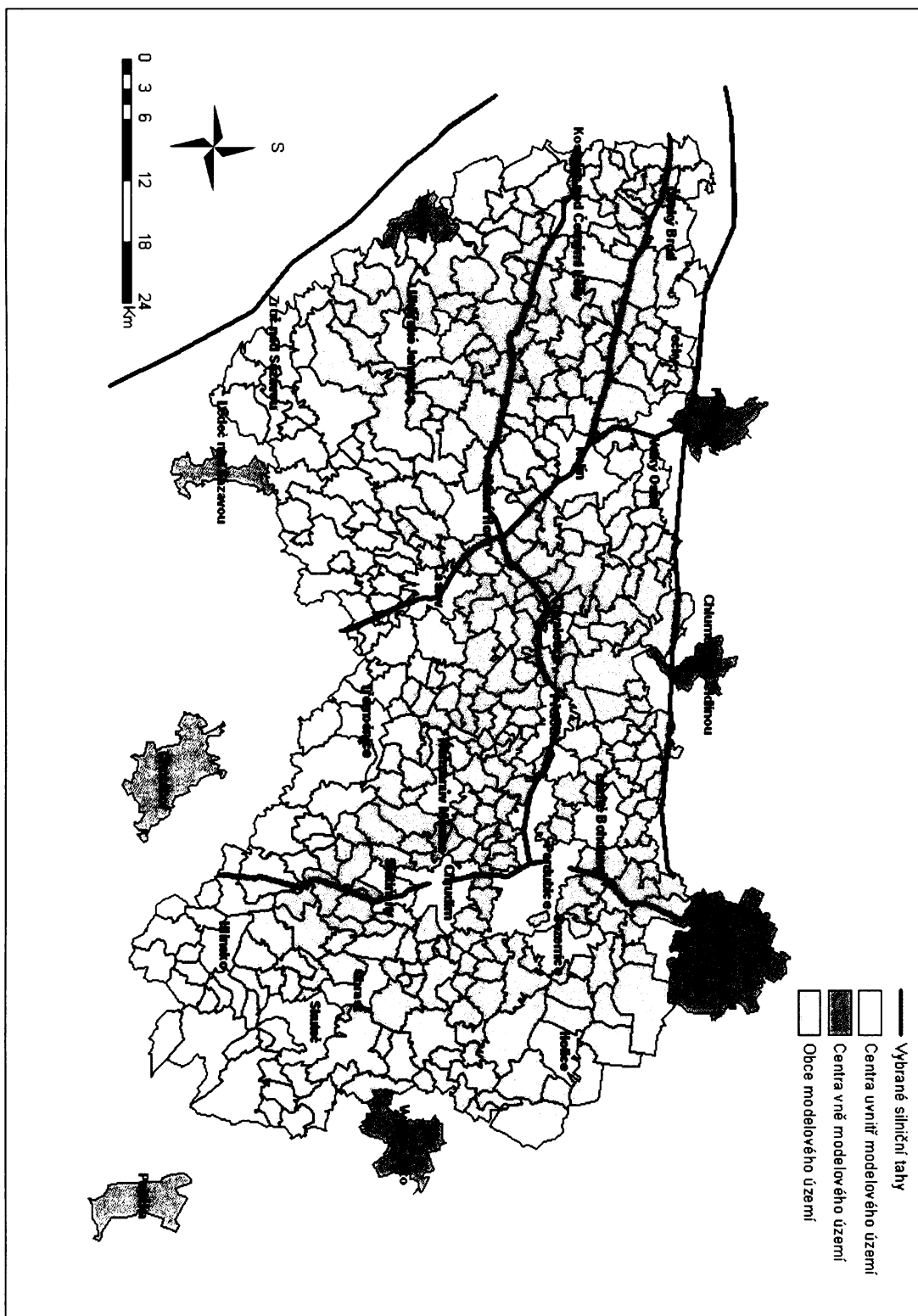
Pramen: Vlastní konstrukce.

Mapa VII: Kombinace polohy vůči centru a hlavním silničním tahům, obce v modelovém území k roku 2005

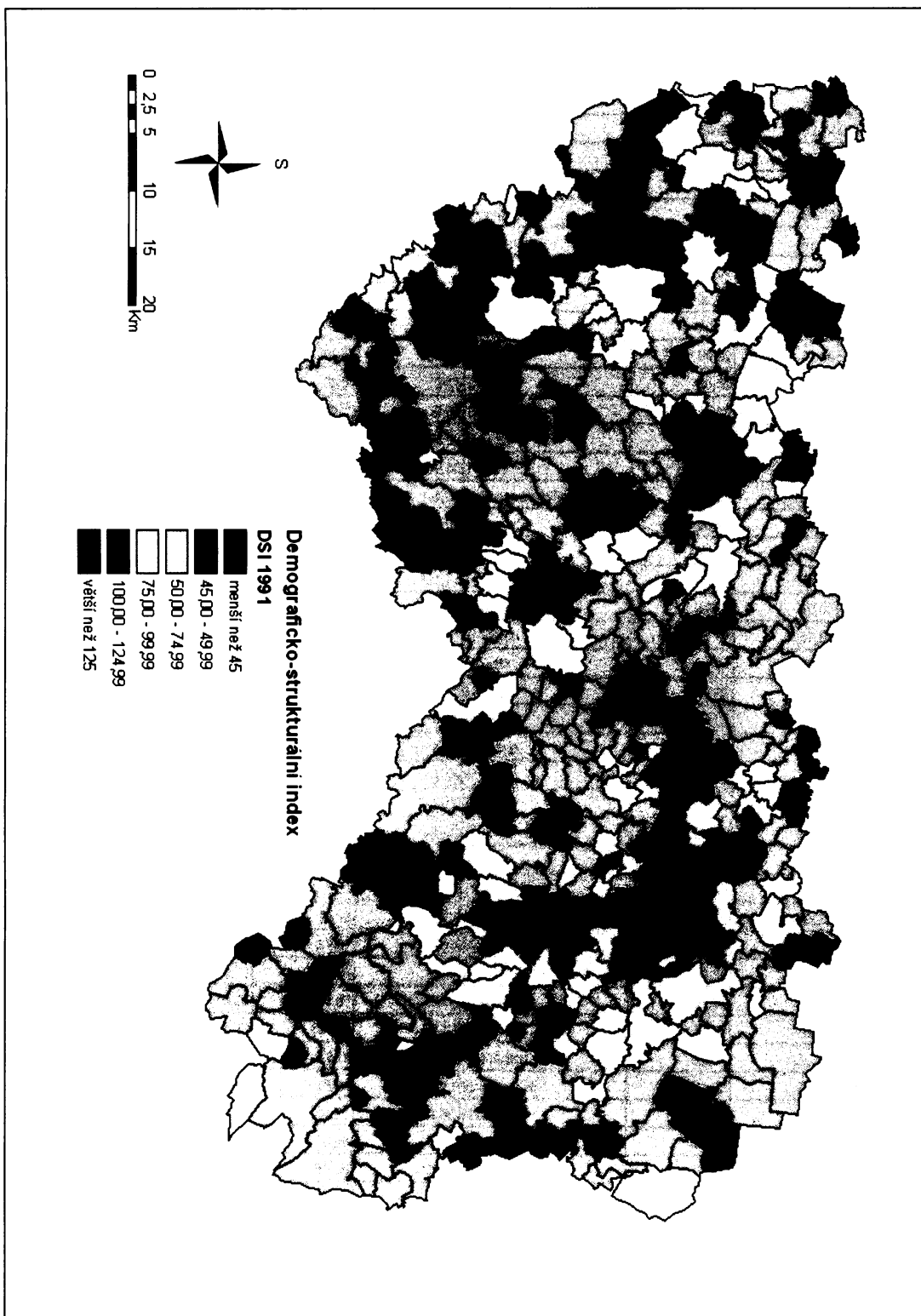
Pramen: Vlastní konstrukce, www.rds.cz.

Mapa VIII Výběr center a silničních tahů pro modelové území, obce v modelovém území k roku 2005

Pramen: Vlastní konstrukce, www.rsd.cz.

Mapa IX: Demograficko-strukturální index k roku 1991, obce v modelovém území k roku 2005

Pramen: Vlastní konstrukce.

Tabulka I: Hodnoty demograficko-strukturálního indexu (DSI) 1991, 2001, 2001 – 1991, obce modelového území 2005

Název	DSI 1991	DSI 2001	DSI 2001-1991	Název	DSI 1991	DSI 2001	DSI 2001-1991
Adamov	67,88	51,27	-16,61	Dolany	62,38	64,33	1,95
Barchov	56,04	61,03	4,99	Dolní Bezděkov	66,74	65,02	-1,72
Barchovice	38,25	39,55	1,30	Dolní Chvatliny	59,96	51,84	-8,12
Bečváry	83,29	66,24	-17,05	Dolní Pohled	54,63	53,74	-0,89
Bělušice	67,02	78,49	11,47	Dolní Roveň	68,54	65,08	-3,45
Bernardov	56,96	49,46	-7,50	Dolní Ředice	77,77	74,08	-3,68
Běstvína	51,34	50,21	-1,14	Dománovice	56,50	53,09	-3,41
Bezděkov	68,55	80,86	12,31	Doubravčice	41,59	57,03	15,44
Bílé Podolí	51,25	52,39	1,13	Drahobudice	71,02	52,67	-18,35
Biskupice	37,17	34,18	-3,00	Drobovice	102,70	94,37	-8,33
Bitovany	76,04	73,16	-2,88	Dřenice	90,98	91,76	0,78
Bludov	76,50	41,38	-35,12	Dříteč	69,46	61,46	-8,00
Bohdaneč	40,93	43,04	2,11	Dubany	86,59	100,16	13,57
Bojanov	57,86	49,20	-8,66	Dvakačovice	51,76	58,01	6,24
Bor u Skutče	51,71	66,57	14,86	Grunta	72,99	78,42	5,42
Borek	67,18	57,68	-9,50	Hamry	62,01	65,63	3,62
Bořice	57,23	56,16	-1,08	Heřmanův Městec	142,32	157,72	15,40
Bousov	58,86	59,82	0,96	Hlavečnick	50,41	52,97	2,56
Brambory	65,19	56,17	-9,02	Hlinsko	184,51	187,60	3,10
Bratčice	195,33	61,06	-134,27	Hlízov	69,18	76,69	7,51
Brloh	58,35	58,05	-0,30	Hluboká	44,76	39,95	-4,80
Břehy	104,02	93,61	-10,41	Hodonín	45,87	47,81	1,93
Břežany I	58,69	57,86	-0,83	Holetín	62,51	66,24	3,73
Břežany II	67,59	71,29	3,70	Holice	144,97	145,35	0,38
Bukovina nad Labem	73,06	73,48	0,42	Holotín	50,21	31,40	-18,81
Bukovina u Přelouče	50,04	54,42	4,38	Honbice	49,42	50,75	1,33
Bukovka	79,70	83,71	4,01	Horka	53,52	52,95	-0,58
Býchory	70,66	76,40	5,74	Horka I	60,36	62,31	1,95
Bylany	89,97	81,01	-8,96	Horka II	74,55	50,41	-24,14
Býšť	51,49	50,31	-1,17	Horky	107,09	117,78	10,69
Cerhenice	93,15	115,18	22,03	Horní Bradlo	47,46	47,69	0,23
Církvice	98,79	86,18	-12,62	Horní Jelení	79,80	69,23	-10,57
Církvice	51,72	51,67	-0,04	Horní Kruty	45,89	46,87	0,97
Ctětín	63,71	57,24	-6,47	Horní Ředice	70,54	87,42	16,88
Čankovice	75,25	64,67	-10,58	Horusice	52,96	67,75	14,79
Čáslav	171,98	184,35	12,38	Hostovice	64,28	78,43	14,15
Časy	66,48	83,15	16,68	Hostovice	51,74	53,55	1,81
Čejkovice	40,56	36,84	-3,71	Hošťalovice	61,33	64,67	3,33
Čeperka	90,86	104,71	13,86	Hraběšín	46,65	39,67	-6,98
Čepí	101,72	110,48	8,76	Hradešín	85,52	61,16	-24,37
Černá u Bohdanče	93,82	82,89	-10,93	Hrobice	70,64	75,57	4,92
Černé Vodčany	48,81	48,76	-0,05	Hrochův Týnec	108,11	98,75	-9,36
Čermíny	51,23	42,24	-8,99	Hroubovice	111,74	89,55	-22,19
Červené Janovice	58,11	51,52	-6,59	Chabeřice	51,02	57,24	6,22
Červené Pečky	74,08	82,36	8,28	Chlístovice	45,87	42,93	-2,94
České Lhotice	49,98	40,13	-9,85	Choťovice	75,93	84,80	8,86
Český Brod	161,20	192,62	31,42	Choteč	61,02	66,89	5,87
Čestín	45,87	33,23	-12,63	Chotusice	64,45	89,38	24,93
Dašice	86,41	92,48	6,07	Chotutice	144,05	83,86	-60,19
Dědová	49,25	55,55	6,30	Chrast	115,39	113,19	-2,20
Dobrovítov	47,56	33,68	-13,88	Chrásťany	53,68	58,07	4,39
Dobříchov	112,35	157,31	44,97	Chroustovice	56,46	57,92	1,46

Pramen: Vlastní výpočet.

Tabulka I: Pokračování.

Název	DSI 1991	DSI 2001	DSI 2001-1991	Název	DSI 1991	DSI 2001	DSI 2001-1991
Chtrtníky	57,16	69,93	12,76	Chvojenec	66,85	68,96	2,12
Chrudim	257,13	258,97	1,84	Chýšť	48,59	53,94	5,35
Chvaletice	279,19	244,98	-34,21	Jankovice	48,39	52,25	3,86
Chvojenec	66,85	68,96	2,12	Jaroslav	61,24	59,45	-1,79
Chýšť	48,59	53,94	5,35	Jedousov	52,71	64,70	12,00
Jankovice	48,39	52,25	3,86	Jeníkov	67,35	82,22	14,87
Jaroslav	61,24	59,45	-1,79	Jeníkovice	57,92	64,23	6,31
Jedousov	52,71	64,70	12,00	Jenišovice	49,38	50,75	1,37
Jeníkov	67,35	82,22	14,87	Jestřabi Lhota	63,37	64,67	1,30
Jeníkovice	57,92	64,23	6,31	Jevany	78,69	56,91	-21,78
Jenišovice	49,38	50,75	1,37	Jezbořice	75,77	63,98	-11,79
Jestřabi Lhota	63,37	64,67	1,30	Kácov	61,15	56,73	-4,42
Jevany	78,69	56,91	-21,78	Kameničky	75,81	79,29	3,48
Jezbořice	75,77	63,98	-11,79	Kasalice	46,01	50,33	4,32
Kácov	61,15	56,73	-4,42	Kbel	82,85	108,40	25,55
Kameničky	75,81	79,29	3,48	Kladno	64,51	67,62	3,11
Kasalice	46,01	50,33	4,32	Kladruby nad Labem	51,49	50,62	-0,88
Kbel	82,85	108,40	25,55	Klášteří Scalice	54,34	50,17	-4,17
Kladno	64,51	67,62	3,11	Klešice	72,28	75,10	2,82
Kladruby nad Labem	51,49	50,62	-0,88	Klučov	64,36	63,19	-1,17
Klášteří Scalice	54,34	50,17	-4,17	Kluky	65,76	51,62	-14,14
Klešice	72,28	75,10	2,82	Kněžice	50,54	61,76	11,22
Klučov	64,36	63,19	-1,17	Kobylnice	216,65	61,11	-155,54
Kluky	65,76	51,62	-14,14	Kočič	75,08	72,40	-2,67
Kněžice	50,54	61,76	11,22	Kojice	72,58	90,16	17,58
Kobylnice	216,65	61,11	-155,54	Kolín	321,50	338,24	16,74
Kočič	75,08	72,40	-2,67	Konárovice	79,28	76,08	-3,20
Kojice	72,58	90,16	17,58	Konojedy	43,30	48,28	4,98
Kolín	321,50	338,24	16,74	Kořenice	71,38	66,38	-4,99
Konárovice	79,28	76,08	-3,20	Kostelec nad Č.L.	98,54	98,31	-0,23
Konojedy	43,30	48,28	4,98	Kostelec u Heř. Městce	51,87	63,13	11,26
Kořenice	71,38	66,38	-4,99	Kostěnice	98,36	87,62	-10,73
Kostelec nad Č.L.	98,54	98,31	-0,23	Košice	44,65	37,72	-6,93
Kostelec u Heř. Městce	51,87	63,13	11,26	Kouřim	85,34	95,39	10,05
Kostěnice	98,36	87,62	-10,73	Kozojedy	70,63	80,71	10,08
Košice	44,65	37,72	-6,93	Krakovany	67,71	70,87	3,15
Kouřim	85,34	95,39	10,05	Krásné	48,58	42,58	-6,00
Kozojedy	70,63	80,71	10,08	Krchleby	80,84	55,55	-25,29
Krakovany	67,71	70,87	3,15	Krouna	55,75	54,46	-1,28
Krásné	48,58	42,58	-6,00	Krupá	82,62	63,86	-18,76
Krchleby	80,84	55,55	-25,29	Krychnov	65,08	45,07	-20,00
Krouna	55,75	54,46	-1,28	Křečhoř	51,73	54,64	2,91
Krupá	82,62	63,86	-18,76	Křesetice	62,05	52,63	-9,42
Krychnov	65,08	45,07	-20,00	Kříčeň	65,60	65,55	-0,05
Křečhoř	51,73	54,64	2,91	Křížanovice	77,70	54,61	-23,10
Křesetice	62,05	52,63	-9,42	Kšely	59,26	67,49	8,23
Kříčeň	65,60	65,55	-0,05	Kunětice	62,91	73,18	10,27
Křížanovice	77,70	54,61	-23,10	Kutná Hora	227,61	247,07	19,46
Kšely	59,26	67,49	8,23	Labské Chrčice	49,42	49,76	0,34
Kunětice	62,91	73,18	10,27	Lány	56,21	58,58	2,37
Kutná Hora	227,61	247,07	19,46	Lány u Dašic	52,22	49,02	-3,20
Labské Chrčice	49,42	49,76	0,34	Lázně Bohdaneč	138,07	133,49	-4,58

Pramen: Vlastní výpočet.

Tabulka I: Pokračování.

Název	DSI 1991	DSI 2001	DSI 2001-1991	Název	DSI 1991	DSI 2001	DSI 2001-1991
Ledečko	89,16	115,83	26,68	Orel	90,69	109,93	19,24
Leština	51,08	45,50	-5,58	Ostrov	50,29	54,00	3,71
Leštinka	77,22	82,47	5,25	Ostřešany	94,49	92,10	-2,39
Libenice	59,74	69,58	9,83	Ostřetín	71,11	69,23	-1,88
Libišany	72,63	76,28	3,65	Otradov	60,39	60,85	0,46
Libkov	41,33	51,47	10,14	Ovčáry	72,56	68,46	-4,11
Libodřice	53,80	55,43	1,64	Paběnice	38,14	39,37	1,23
Liboměřice	107,85	48,18	-59,67	Pardubice	431,20	443,00	11,79
Licbořice	60,54	60,00	-0,54	Pašinka	121,50	77,27	-44,23
Lipec	57,59	55,11	-2,48	Pečky	247,18	168,86	-78,32
Lipolice	63,77	67,05	3,28	Perálec	56,34	56,48	0,13
Lipovec	50,95	46,16	-4,79	Pertoltice	44,13	36,29	-7,84
Litošice	37,46	42,17	4,71	Petrovice I	53,62	38,59	-15,03
Lošany	53,18	59,99	6,81	Petrovice II	34,85	30,23	-4,61
Lozice	49,30	51,63	2,33	Plaňany	79,03	95,63	16,60
Lukavice	67,79	75,23	7,44	Plich	68,79	56,58	-12,21
Luže	62,00	67,22	5,22	Poběžovice u Holic	46,95	53,11	6,16
Malé Výkleky	72,34	108,98	36,64	Poběžovice u Přelouče	53,04	54,61	1,57
Malešov	69,77	62,42	-7,35	Podhořany u Ronova	61,85	59,71	-2,14
Malotice	45,18	59,29	14,11	Podůlšany	65,78	57,94	-7,85
Masojedy	42,67	46,87	4,20	Podveky	42,97	39,54	-3,43
Míčov-Sušice	73,63	61,73	-11,89	Pokřivkov	63,06	64,36	1,30
Mikulovice	120,39	136,92	16,52	Polepy	134,74	131,67	-3,07
Miřetice	66,02	65,16	-0,86	Polní Chrástce	50,38	46,45	-3,92
Miskovice	63,03	64,48	1,45	Polní Voděrady	146,11	57,01	-89,10
Mladoňovice	80,36	49,67	-30,69	Poříčany	134,96	154,01	19,05
Močovice	100,55	59,71	-40,84	Potěhy	75,67	83,82	8,14
Mokošín	94,20	105,11	10,91	Prachovice	164,16	142,03	-22,13
Morašice	60,07	60,23	0,16	Pravy	47,56	43,60	-3,96
Morašice	45,86	43,95	-1,91	Proseč	68,03	70,76	2,72
Moravany	81,27	83,60	2,33	Prosetín	101,22	103,94	2,72
Mrákotín	63,50	63,02	-0,49	Prusice	45,41	670,52	625,10
Mřizky	55,66	52,86	-2,80	Předhradí	55,73	57,56	1,84
Nabočany	61,62	55,76	-5,87	Přetvozdí	59,02	60,32	1,30
Načešice	56,59	67,74	11,15	Přelouč	167,66	152,79	-14,87
Nasavrky	79,94	76,58	-3,35	Přelovice	57,50	63,29	5,80
Nebovidy	74,67	87,69	13,02	Přepychy	47,57	51,06	3,49
Němčice	58,56	55,48	-3,08	Přestavky	55,20	65,08	9,88
Němčice	77,96	86,98	9,02	Přistoupim	77,18	103,66	26,48
Nepoměřice	58,14	45,67	-12,48	Příšimasy	60,49	102,64	42,16
Neratov	74,41	75,34	0,93	Rabštejská Lhota	92,48	92,27	-0,21
Nová Ves I	98,77	89,79	-8,98	Ráby	130,64	150,63	19,99
Nové Dvory	82,08	84,78	2,70	Radhošť	55,51	48,33	-7,18
Nové Hřady	51,60	47,61	-3,99	Radim	134,75	127,98	-6,77
Nučice	63,50	66,25	2,75	Radovesnice I	97,93	111,44	13,51
Ohaře	49,45	53,96	4,50	Radovesnice II	53,70	50,69	-3,01
Okřesaneč	70,08	79,84	9,77	Raná	104,23	60,11	-44,12
Oleška	58,83	63,20	4,37	Rašovice	44,13	41,63	-2,49
Onomyšl	57,52	38,23	-19,29	Rataje nad Sázavou	50,99	49,44	-1,55
Opatovice I	40,56	36,88	-3,68	Ratboř	96,95	103,54	6,59
Opatovice nad Labem	137,75	154,90	17,14	Ratenice	72,42	79,84	7,42
Oplany	31,50	39,31	7,81	Rohovládova Bělá	82,84	79,59	-3,25

Pramen: Vlastní výpočet.

Tabulka I: Pokračování

Název	DSI 1991	DSI 2001	DSI 2001-1991	Název	DSI 1991	DSI 2001	DSI 2001-1991
Rohozec	55,32	50,56	-4,76	Svinčany	50,69	51,62	0,93
Rohoznice	72,81	83,06	10,25	Svojšíce	57,72	56,20	-1,52
Rokytno	59,99	64,31	4,32	Svojšíce	70,65	71,74	1,10
Ronov nad Doubravou	75,16	70,25	-4,90	Svratouch	81,36	79,38	-1,98
Rosice	64,58	67,75	3,17	Šebestěnice	105,36	44,92	-60,44
Rostoklaty	66,80	73,58	6,78	Štíhnice	43,79	45,83	2,04
Rozhovice	64,17	87,57	23,40	Štípkolasy	51,92	49,05	-2,87
Rybitví	241,54	273,56	32,02	Tetov	52,37	42,39	-9,98
Řečany nad Labem	115,60	133,90	18,30	Tisnice	37,80	53,72	15,93
Řendějov	65,12	46,28	-18,85	Tisovec	56,61	56,25	-0,36
Řepnily	47,49	46,37	-1,12	Toušice	44,92	52,29	7,37
Řestoky	87,03	80,21	-6,81	Trhová Kamenice	59,95	56,27	-3,68
Samopše	45,47	37,95	-7,51	Trmávka	65,31	68,51	3,20
Seč	61,76	58,58	-3,18	Trojovice	62,94	59,07	-3,88
Selmice	53,40	45,90	-7,51	Trusnov	46,02	42,59	-3,43
Semín	61,40	71,82	10,42	Třebešice	54,06	50,20	-3,86
Semtěš	58,26	55,92	-2,34	Třebětín	130,32	37,69	-92,63
Sezemice	92,88	104,29	11,41	Třebonín	56,13	41,50	-14,63
Schořov	53,49	49,36	-4,13	Třebosice	63,41	67,35	3,94
Skuteč	108,94	102,37	-6,57	Třebovle	47,20	47,69	0,49
Skvrňov	49,81	47,96	-1,85	Třemošnice	113,38	113,99	0,60
Slatiňany	120,38	125,10	4,73	Tři Dvory	125,46	124,17	-1,29
Slavošov	122,64	41,94	-80,70	Třibřichy	66,55	91,61	25,06
Slepotice	59,02	62,09	3,07	Tuchoraz	58,87	67,94	9,07
Smrček	53,65	53,04	-0,61	Tuklaty	137,20	96,32	-40,89
Soběšín	46,08	42,76	-3,31	Tuněchody	83,47	76,82	-6,65
Sobětuchy	131,91	129,89	-2,02	Tupadly	94,30	76,47	-17,83
Sopřech	62,08	78,29	16,21	Turkovice	51,24	62,33	11,09
Souňov	62,96	43,75	-19,21	Týnec nad Labem	92,57	101,17	8,60
Sovolusky	47,11	51,74	4,62	Týništko	57,10	58,40	1,30
Spojil	99,50	223,36	123,87	Úherčice	52,44	60,95	8,51
Srch	94,42	90,72	-3,70	Uhersko	60,34	63,27	2,94
Smojedy	102,95	102,05	-0,90	Uhlířská Lhota	50,80	50,95	0,15
Staňkovice	43,42	42,01	-1,41	Uhlířské Janovice	85,79	87,34	1,54
Staré Hradiště	107,73	108,68	0,95	Úhřetice	82,68	70,65	-12,03
Staré Jesenčany	112,90	83,30	-29,60	Úhřetická Lhota	62,19	63,22	1,04
Staré Ždánice	82,66	82,39	-0,27	Újezd u Přelouče	61,61	60,37	-1,23
Starkoč	40,72	51,14	10,42	Újezd u Sezemíc	83,44	77,48	-5,96
Starý Kolín	109,73	110,65	0,92	Úmonín	59,45	42,82	-16,63
Starý Mateřov	86,31	157,75	71,43	Urbanice	52,84	45,77	-7,07
Stěblová	60,87	81,52	20,64	Úžice	59,32	43,83	-15,48
Stojice	53,44	52,65	-0,79	Valy	116,29	136,23	19,95
Stolary	73,67	94,26	20,59	Vápenný Podol	45,45	85,66	40,22
Stradouň	47,01	49,40	2,39	Vápno	63,46	59,30	-4,17
Strašov	61,46	55,84	-5,62	Vavřinec	57,64	50,43	-7,21
Střemošice	97,87	42,40	-55,47	Včelákov	52,02	58,83	6,81
Stříbmá Skalice	50,14	54,51	4,38	Vejanovice	75,38	81,30	5,92
Studnice	58,52	57,00	-1,53	Veletov	58,68	50,81	-7,87
Sudějov	56,92	39,06	-17,86	Velim	91,69	95,06	3,37
Suchdol	64,49	59,64	-4,85	Veliny	64,10	60,99	-3,11
Svatý Mikuláš	56,95	50,61	-6,34	Velký Osek	147,75	141,39	-6,36
Svídnice	80,79	78,08	-2,71	Veltruby	91,63	95,13	3,50

Pramen: Vlastní výpočet.

Tabulka I: Pokračování

Název	DSI 1991	DSI 2001	DSI 2001-1991
Veselí	82,61	148,66	66,06
Vidice	45,14	41,22	-3,93
Vinary	49,96	50,99	1,03
Vinaře	56,58	45,56	-11,01
Vítanov	66,96	56,98	-9,98
Vitice	44,71	58,10	13,39
Vlačice	83,54	65,60	-17,94
Vlastějovice	59,81	45,61	-14,20
Vlčí Habřina	76,59	88,56	11,97
Vlkančice	42,17	48,29	6,12
Vlkaneč	68,99	56,83	-12,16
Vodranty	68,04	45,47	-22,57
Vojtěchov	67,03	72,10	5,07
Voláma	83,37	99,74	16,37
Voleč	69,42	68,27	-1,15
Vortová	60,69	49,22	-11,47
Vrátkov	73,01	80,00	6,99
Vrbatův Kostelec	63,25	75,23	11,99
Vrbčany	75,87	74,23	-1,63
Vrbová Lhota	72,67	77,48	4,81
Vrdy	96,65	102,47	5,81
Všeradov	46,97	37,50	-9,48
Vysočina	60,49	55,16	-5,34
Vysoké Chvojno	52,25	46,28	-5,96
Vyšehněvice	79,22	60,38	-18,84
Výžerky	48,62	48,93	0,30
Vyžice	54,63	48,93	-5,70
Vyžlovka	88,17	142,48	54,31
Záboří nad Labem	79,94	78,44	-1,50
Zaječice	82,00	84,78	2,78
Zájezdec	49,74	57,20	7,46
Zalešany	151,49	48,64	-102,85
Zásmuky	75,80	71,86	-3,93
Zbizuby	49,07	40,64	-8,43
Zbraslavice	61,17	54,12	-7,04
Zbýšov	49,65	42,14	-7,51
Zdechovice	57,44	63,46	6,02
Zderaz	56,59	51,61	-4,98
Zruč nad Sázavou	150,43	153,58	3,15
Žabonosy	100,11	80,52	-19,60
Žáky	91,44	53,37	-38,07
Žáravice	71,32	68,97	-2,34
Ždánice	49,13	60,25	11,12
Žehušice	66,85	61,29	-5,57
Živanice	83,75	94,22	10,48
Žiželice	60,66	62,48	1,82
Žlebské Chvalovice	46,41	35,62	-10,79
Žleby	67,88	66,12	-1,75
Žumberk	82,37	66,42	-15,95

Pramen: Vlastní výpočet.